

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سید محمد هادی اعلائی

۱۳۹۷

جزوه عربی یازدهم

کلمه:

اسم: الطَّالِب ، خَيْرٌ ، مَدْرَسَةٌ ، أَيْنَ؟ ، هُوَ ، هَذِهِ ، الَّذِي

فعل: ذَهَبْتُ ، أَخْرَجْنَا ، يَفْتَحُونَ ، تَسْتَكْبِرِينَ ، أَنْظِرُ ، تَفَضَّلُوا ، لَا تَحْسَبُ

حرف: وَ ، فَ ، ثُمَّ ، فِي ، إِلَى ، إِنَّ

اسم: به لحاظ جنس به دو قسمت تقسیم می شود : ۱- مذکر «نر» ۲- مؤنث «ماده»

۱- مذکر : الف- حقیقی : رَجُلٌ ، مُحَمَّدٌ ، مُعَلِّمٌ

ب- مجازی : باب ، قَمَرٌ ، بَيْتٌ «به دلیل نداشتن ه مذکر می باشند»

۲- مؤنث : الف- حقیقی : طَالِبَةٌ ، مَرِيْمٌ ، أُمٌّ

ب- مجازی: مَدْرَسَةٌ ، شَجَرَةٌ ، نَافِذَةٌ «به دلیل داشتن ه مؤنث می باشند»

نکته ۱ :

به اسامی شمس ، آرض ، نار ، دار ، ریح ، بئر ، حرب ، نفس و اعضای زوج بدن مانند عین ، اذن ، ید ، رجل مؤنث معنوی گویند.

مثال : هذه الشمس التي طلعت في السماء.

تذکره : /

کمِ اسماً جاء في العبارة التالية؟

الذين خلقوا لي المشكيات فبشرهم الله بعذاب.

۱- خَمْسَةٌ ۲- سِتَّةٌ ۳- سَبْعَةٌ ۴- أَرْبَعَةٌ

کمِ اسماً مؤنثاً جاء في العبارة؟

قالت الغزاة للثعلب: أخرج من البئر بسهولة.

۱- واحد ۲- اثنان ۳- ثلاثة ۴- أربعة

في أيّ عبارة ما جاء اسم مؤنث؟

۱- قال: ما هو مهر بنتك؟

۲- أنت تعيش في أمن و راحة.

۳- أن الأرض يرثها عبادي الصالحون.

۴- هذا دين الموحدين الذين يعملون بالصدق.

في أيّ عبارة جاء اسم مؤنث؟

۱- ما عندي كتاب و لا قلم.

۲- أكتب تمرين معلمتي في الصف.

۳- هل تعلم من في البيت؟

۴- صدقتك من صدقتك لا من صدقتك.

نکته ۲ :

اگر اسمی جمع باشد برای تشخیص مؤنث یا مذکر بودن آن به مفردش نگاه می کنیم.

مثال : مزارع ← مزرعة / مساجد ← مسجد / طلبه ← طالب / اطعمه ← طعام

تَسَدِيسَ :

فی آی عبارتہ ما جاء اسم مؤنث؟

۱- تَعَجَّبَ سَلْمَانُ مِنَ الْاَلْبِسَةِ.

۲- إِنَّ الْمَدَارِسَ مَكَانٌ لِلتَّعْلِيمِ.

۳- عَمِلْتُ هَذَا الْعَمَلَ لِاطْمَئِنَانِ نَفْسِي.

۴- الطِّفْلُ يُحِبُّ أُمَّهُ الْخَنُونَ.

اسم به لحاظ عدد به سه دسته تقسیم می شود: ۱- مفرد ۲- مثنی ۳- جمع (سالم-مکسر)

جدول اسم:

مؤنث	مذكر	
هذه تَلْمِيذَةٌ تلك	هذا تَلْمِيذٌ ذلك	مفرد
هاتان تَلْمِيذَتَانِ هَاتَيْنِ تَلْمِيذَتَيْنِ	هذان تَلْمِيذَانِ هَذَيْنِ تَلْمِيذَيْنِ	مثنی
هؤلاء تَلْمِيذَاتُ أُولَئِكَ	هؤلاء تَلْمِيذُونَ أُولَئِكَ تَلْمِيذِينَ تَلَامِيذُ (مكسر)	جمع

نکته ۳:

اسامی غَزَلَان (جمع غَزَال : آهوان) نِسِيَان (مفرد : فراموشی) جِيرَان (جمع جار: همسایه) طَيْرَان (مصدر : پرواز کردن) إِخْوَان (جمع : آخ : برادران) مثنی نیستند و فریب (ان) در انتهای آن را نخوریم.

نکته ۴:

اسامی مانند سَلَاطِين ، غَنَاوِين ، تَمَارِين ، بَسَاتِين ، فَسَاتِين ، قَوَانِين ، و... جمع مکسر هستند نه جمع مذکر سالم. مثال: سَلَاطِين ← (پن) سَلَاطِ مَفْرَدِ صَحِيحِ أَنْ : سَلْطَانِ

نکته ۵:

اسامی آبیات ، أموات ، أصوات ، أوقات ، أقوات نیز جمع مکسرند نه جمع مؤنث سالم. مثال : أوقات ← (ات) أوقِ مَفْرَدِ صَحِيحِ أَنْ : وَقْتِ

نکته ۶:

برای اسم های جمع غیر انسان (غیر عاقل) اسم اشاره به صورت مفرد مؤنث می آید. مثال : تِلْكَ آيَاتِ هَذِهِ مَسَاجِدِ تِلْكَ بُيُوتِ

بنابراین از (هؤلاء و اولئک) فقط برای جمع های انسان استفاده می کنیم.

مثال : هؤلاء طُلَّابٌ اولئک نِساءٌ هؤلاء مُؤْمِنُونَ اولئک تِلْمِیذَاتٌ

نکته ۶ :

عَيِّنِ الْجُمْلَةَ الَّتِي مَاجَاءَ فِيهَا جَمْعٌ تَكْسِيرًا.

۱- تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ

۲- مَنْ يُنْفِقِ الْمَسَاكِينَ يُشَاهِدْ نَتِیْجَةَ عَمَلِهِ.

۳- قَرَأْتُ آيَاتَ هَذَا الشَّعْرِ بِصَوْتٍ رَفِيعٍ.

۴- فِيهَا مَوَادٌّ مُخْتَلِفَةٌ كَالْحَدِيدِ وَ الْكَالْسِيُومِ.

عَيِّنِ الْخَطَأَ حَوْلَ إِسْتِخْدَامِ الْإِشَارَةِ.

۱- الطَّبِيبَاتُ لَا يَقْدِرْنَ مُعَالَجَةَ هَؤُلَاءِ الْمَرْضَى.

۲- الطَّبِيبُ يَقْدِرُ مُعَالَجَةَ هَؤُلَاءِ الْأَمْرَاضِ.

۳- هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً.

۴- تِلْكَ الْآيَاتُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ.

نکته ۷:

اگر بعد از (هؤلاء و اولئک) ، اسم (ال) دار بیاید، (هؤلاء) : این و (اولئک) : آن ترجمه می شود. و اگر بعد از این دو، اسم بدون (ال) بیاید، هؤلاء : اینها و اولئک : آنها ترجمه می شوند. مثال:

هؤلاء الطُّلَّابُ فِي الصَّفِّ. این دانش آموزان در کلاس هستند.

هؤلاء طُلَّابٌ يَقْرَؤُونَ دُرُوسَهُمْ. اینها دانش آموزانی هستند که درسهایشان را می خوانند.

کلمات پرسشی:

کلمات پرسشی برای پرسش و رفع ابهام به کار می روند. با بعضی از آنها آشنا می شویم.

أ ، هَلْ : آیا در پاسخ به آنها از (نَعَمْ) یا (لا) استفاده می کنیم.

أَيُّ : کجا لِمَنْ : برای چه کسی

مَتَى : کی ، چه وقت مِّنْ أَيْنَ : از کجا ، اهل کجا

مَنْ : کیست ، چه کسی كَيْفَ : چگونه

مَا : چیست ، چه چیزی ، چه كَمْ : چقدر ، چه مقدار

مَاذَا : چیست ، چه چیزی ، چه أَيُّ : کدام

لِمَاذَا : چرا ، برای چه

نکته ۸:

گاهی اوقات کلمه پرسشی (مَنْ) همراه (هُوَ یا هِيَ) می آید که (هُوَ یا هِيَ) ترجمه نمی شود.

مَنْ هُوَ مُعَلِّمُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ ؟ معلم زبان عربی کیست؟

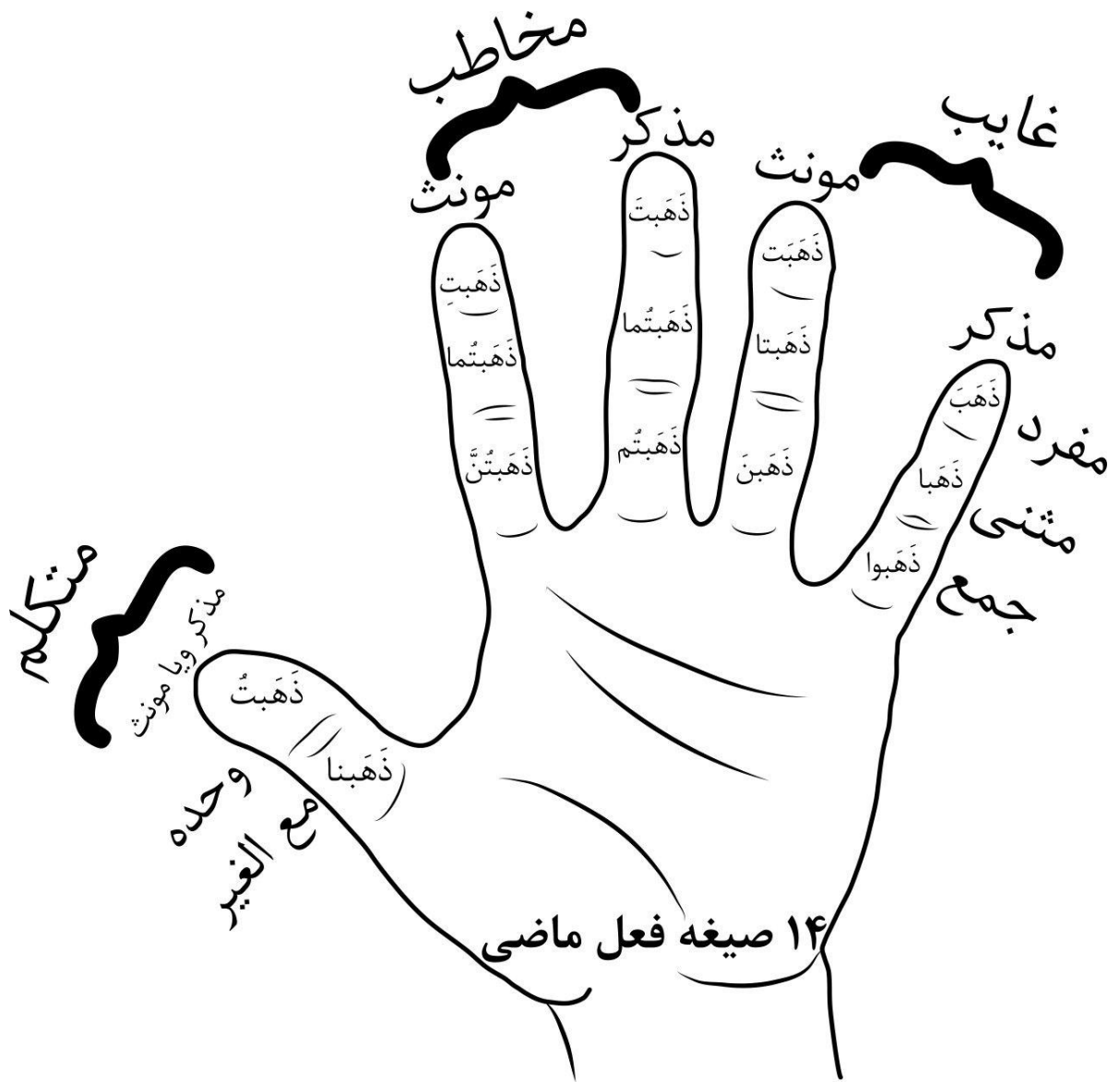
مَنْ هِيَ مُدِيرَةُ الْمَدْرَسَةِ؟ مدیر مدرسه کیست؟

فعل:

فعل کلمه ای است که دارای زمان و معنا است که انجام کار یا روی دادن حالت را بیان می کند.

انجام کار : كَتَبَ : نوشت روی دادن حالت : حَزِنَ : ناراحت شد.

فعل ماضی (گذشته) : دارای ۱۴ صیغه است ؛ به فعل ماضی و ضمائر آن توجه کنید.

صرف فعل ماضی همراه نام صیغه ها و ترجمه فعل:

۱- لِلغَائِبِ : هُوَ كَتَبَ ؛ او نوشت

۲- لِلغَائِبَيْنِ : هُمَا كَتَبَا ؛ آن دو نوشتند

۳- لِلغَائِبِينَ : هُمْ كَتَبُوا ؛ آنها نوشتند

۴- لِلغَائِبَةِ : هِيَ كَتَبَتْ ؛ او نوشت

۵- لِلغَائِبَتَيْنِ : هُمَا كَتَبَتَا ؛ آن دو نوشتند

۶- لِلغَائِبَاتِ : هُنَّ كَتَبْنَ ؛ آنها نوشتند

۷- لِلْمُخَاطَبِ : أَنْتَ كَتَبْتَ ؛ تو نوشتی

۸- لِلْمُخَاطَبَيْنِ : أَنْتُمَا كَتَبْتُمَا ؛ شما نوشتید

۹- لِلْمُخَاطَبِينَ : أَنْتُمْ كَتَبْتُمْ ؛ شما نوشتید

۱۰- لِلْمُخَاطَبَةِ : أَنْتِ كَتَبْتِ ؛ تو نوشتی

۱۱- لِلْمُخَاطَبَتَيْنِ : أَنْتُمَا كَتَبْتُمَا ؛ شما نوشتید

۱۲- لِلْمُخَاطَبَاتِ : أَنْتُنَّ كَتَبْتُنَّ ؛ شما نوشتید

۱۳- لِلْمُتَكَلِّمِ الْوَحْدَةِ : أَنَا كَتَبْتُ ؛ من نوشتم

۱۴- لِلْمُتَكَلِّمِ مَعَ الْغَيْرِ : نَحْنُ كَتَبْنَا ؛ ما نوشتیم

نکته ۹:

برای منفی کردن فعل ماضی قبل از آن «ما» می آوریم.

ما + ماضی = ماضی منفی (نفی ماضی)

خَرَجْتُ : خارج شدم ← ما خَرَجْتُ : خارج نشدم

تِلْكَ :

عَيْنِ الْخَطَا عَنِ إِسْتِخْدَامِ الْأَفْعَالِ.

۱- اولئك التلميذات ما كتبن واجباتهن.

۲- أنا و صديقتي لعبنا في ساحة البيت.

۳- هُنَّ سَمِعُنَّ كَلَامَ الْمُعَلِّمَةِ.

۴- هُمَا مَارَكَبَتَا السِّيَارَةِ.

نکته ۱۰:

اگر قبل از اسم ها حرف (یا) و کلمات (أَيُّهَا) ، (أَيَّتُّهَا) بیاید جمله به قسمت مخاطب می رود و اسم بعد از این کلمات مخاطب قرار می گیرد. مثال :

یا مَرِيْمَ هَلْ سَمِعْتِ صَوْتًا. أَيُّهَا الطَّلَابُ هَلْ كَتَبْتُمْ واجباتكم.

عَيْنِ الْخَطَأِ فِي إِسْتِخْدَامِ الْفِعْلِ.

۱- تِلْكَ الطَّالِبَةُ مَارَفَعَتْ يَدَهَا فِي الصَّفِّ.

۲- يَا صَدِيقِي! أَمَا ذَهَبْتَ إِلَى بَيْتِكَ؟

۳- أُمُّ يَاسِرٍ سَأَلَتْ مِنْ مُعَلِّمَتِهِ.

۴- أَيُّهَا الْمُسَافِرُ! هَلْ خَرَجْتَ مِنَ الْفُنْدُقِ؟

فعل مضارع (حال): دارای ۱۴ صیغه است.

در فعل مضارع قبل از ۳ حرف اصلی «ریشه فعل» یکی از حروف «تینا» می آید.

در انتهای فعل مضارع یا - ضمه یا (ن) وجود دارد.

به ۱۴ صیغه فعل مضارع و ضمائر آن توجه کنید.

۱- هُوَ يَذْهَبُ / ۲- هُمَا يَذْهَبَانِ / ۳- هُمْ يَذْهَبُونَ

۴- هِيَ تَذْهَبُ / ۵- هُمَا تَذْهَبَانِ / ۶- هُنَّ يَذْهَبْنَ

۷- أَنْتَ تَذْهَبُ / ۸- أَنْتُمَا تَذْهَبَانِ / ۹- أَنْتُمْ تَذْهَبُونَ

۱۰- أَنْتِ تَذْهَبِينَ / ۱۱- أَنْتُمَا تَذْهَبَانِ / ۱۲- أَنْتُنَّ تَذْهَبْنَ

۱۳- أَنَا أَذْهَبُ / ۱۴- نَحْنُ نَذْهَبُ

نکته ۱۱:

برای منفی کردن فعل مضارع قبل از آن «لا» می آوریم.

لا + مضارع = مضارع منفی (نفی مضارع)

نَجِيسٌ : می نشینیم ← لَانَجِيسٌ : نمی نشینیم.

صرف فعل مضارع همراه نام صیغه ها و ترجمه فعل ها:

۱- لِلْغَائِبِ : هُوَ يَكْتُبُ : او می نویسد

۲- لِلْغَائِبَيْنِ : هُمَا يَكْتُبَانِ : آن دو می نویسند

۳- لِلْغَائِبِينَ : هُمْ يَكْتُبُونَ : آنها می نویسند

۴- لِلْغَائِبَةِ : هِيَ تَكْتُبُ : او می نویسد

۵- لِلْغَائِبَتَيْنِ : هُمَا تَكْتُبَانِ : آن دو می نویسند

۶- لِلْغَائِبَاتِ : هُنَّ يَكْتُبْنَ : آنها می نویسند

۷- لِلْمُخَاطَبِ : أَنْتَ تَكْتُبُ : تو می نویسی

۸- لِلْمُخَاطَبَيْنِ : أَنْتَمَا تَكْتُبَانِ : شما می نویسید

۹- لِلْمُخَاطَبِينَ : أَنْتُمْ تَكْتُبُونَ : شما می نویسید

۱۰- لِلْمُخَاطَبَةِ : أَنْتِ تَكْتُبِينَ : تو می نویسی

۱۱- لِلْمُخَاطَبَتَيْنِ : أَنْتَمَا تَكْتُبَانِ : شما می نویسید

۱۲- لِلْمُخَاطَبَاتِ : أَنْتُنَّ تَكْتُبْنَ : شما می نویسید

۱۳- لِلْمُتَكَلِّمِ الْوَحْدَةِ : أَنَا أَكْتُبُ : من می نویسم

۱۴- لِلْمُتَكَلِّمِ مَعَ الْغَيْرِ : نَحْنُ نَكْتُبُ : ما می نویسیم

نکته ۱۲:

سَوْفَ تَرْجَعْنَ: باز خواهید گشت

(س) یا (سَوْفَ) + مضارع = مستقبل (آینده) مثال: سَيَذْهَبُونَ: خواهند رفت

تذکره:

عَيْنُ الْخَطَا عَنْ إِسْتِخْدَامِ الْفِعْلِ.

۱- أَيُّهَا الرَّجُلُ هَلْ تَسْمَعُ كَلَامِي؟

۲- يَا فَاطِمَةُ! سَتَشْكُرِينَ أُمَّكَ.

۳- أَنَا أَخْدِمُ النَّاسَ دَائِمًا.

۴- أَيَّتُهَا الطَّالِبَةُ! هَلْ كَتَبْتَ الْوَأَجَابَاتِ؟

عَيْنُ الصَّحِيحِ عَنِ إِسْتِخْدَامِ الْفِعْلِ وَالضَّمِيرِ.

۱- مَا أَجَابَ الْفَرَسُ الصَّغِيرُ عَنِ سَوَالِهَا.

۲- الأُمُّ تَسْمَعِينَ كَلَامِي بِدَقَّةٍ وَ تَشْكُرِينَ مِنِّي.

۳- تَسْمَعُ بَقْرَةً كَلَامَهُمَا وَ تَقُولُ فِي نَفْسِهِ.

۴- أُمُّ الْفَرَسِ تَسْأَلُهُ: (لِمَاذَا رَجَعْتِ؟)

نکته ۱۳:

فعل غائب در آغاز جمله مفرد به کار می رود حتی اگر اسم بعد از آن (فاعل) مثنی یا جمع باشد. مثال:

يَذْهَبُ هَؤُلَاءِ الطُّلَبَةُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ / خَرَجَتِ الْإِمْرَأَاتُ مِنَ الْبَيْتِ.

تذکره : /

عَيْنُ الْخَطَا فِي اسْتِخْدَامِ الْفِعْلِ.

۱- يَجْلِسُ الْجِيرَانُ عَلَى الْيَمِينِ.

۲- فِرَاحُ الْعُصْفُورَةِ يَقْرَأُ دُرُوسَهُنَّ.

۳- يَجْلِبِنُ النِّسَاءُ الطَّعَامَ لِلْغَدَاءِ.

۴- الرَّجَالُ يَجْمَعُونَ الْحَطَبَ لِتَهْيِئَةِ الطَّعَامِ.

نکته ۱۴ (ترجمه):

كُلٌّ + اسم مفرد ← كُتِّ = (هر)

كُلٌّ + اسم جمع ← كُتِّ = (همه)

مثال: وَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ. و خداوند به هر چیزی آگاه است.

كُلُّ الطُّلَّابِ فِي الصَّفِّ. همه دانش آموزان در کلاس هستند.

فعل امر:

فعل امر از تمام صیغه های مضارع ساخته می شود که در پایه نهم فقط فعل امر مخاطب را می خوانیم.

روش ساختن فعل امر:

۱- حرف مضارع (ت) را حذف می کنیم و به جای آن همزه می نویسیم.

عین الفعل / همزه امر

ت - / - ← ا

أ ← ُ

انتهای فعل را مجزوم می کنیم. - ُ ← َ

ن ← حذف به جز (ن) ۶ و ۱۲

۷- تَذْهَبُ ← إِذْهَبْ : برو / ۹- تَخْرُجِينَ ← أَخْرُجِي : خارج شو

۸- تَذْهَبَانِ ← إِذْهَبَا : بروید / ۱۰- تَخْرُجَانِ ← أَخْرُجَا : خارج شوید

۹- تَذْهَبُونَ ← إِذْهَبُوا : بروید / ۱۱- تَخْرُجْنَ ← أَخْرُجْنَ : خارج شوید

فعل نهی:

این فعل نیز از تمام صیغه های مضارع ساخته می شود که در اینجا فقط به بخش مخاطب آن می پردازیم. فعل نهی دستور به انجام ندادن کار است.

برای ساختن فعل نهی ۲ کار انجام می دهیم.

۱- ابتدای فعل مضارع حرف (لا) می آوریم.

۲- آخر فعل را مجزوم می کنیم.

۷- تَضْحَكُ ← لَا تَضْحَكُ : نخند / ۱۰- تَفْتَحِينَ ← لَا تَفْتَحِينَ : باز نکن

۸- تَضْحَكَانِ ← لَا تَضْحَكَا : نخندید / ۱۱- تَفْتَحَانِ ← لَا تَفْتَحَا : باز نکنید

۹- تَضْحَكُونَ ← لَا تَضْحَكُوا : نخندید / ۱۲- تَفْتَحْنَ ← لَا تَفْتَحْنَ : باز نکنید

تذکره :

عَيْنُ الصَّحِيحِ لِلْفِرَاقِ عَلَى حَسَبِ الْقَوَاعِدِ وَالضَّمِيرِ.

أَيُّهَا الْإِخْوَانُ!.....الْعِزَّةُ وَالْمَجْدُ.

۱- يَطْلُبُونَ ۲- أَطْلُبُوا ۳- لَا تَطْلُبُوا ۴- لَا تَطْلُبُوا

بَدَلُ فِعْلِ الْجُمْلَةِ إِلَى النَّهْيِ ← «إِعْضَبُوا عَلَى الْأَصْدِقَاءِ»

۱- لَا تَعْضَبُونَ ۲- لَا إِعْضَبُوا ۳- لَا تَعْضَبُوا ۴- مَا تَعْضَبُوا

عَيْنُ الْجُمْلَةِ الَّتِي جَاءَ فِيهَا الْفِعْلُ الْمَضَارِعُ لِلنَّهْيِ.

۱- أَيُّهَا الطَّالِبَاتُ لِمَاذَا لَا تَسْأَلْنَ عَنْ هَذِهِ الْأَسْئَلَةِ؟

۲- هُمَا لَا يَتَعَبَانِ مِنْ صُعُوبَاتِ الْحَيَاةِ.

۳- لا تذهبُ الطَّالِبَةُ إلى المكتبة قبلِ بدايةِ الصَّفِّ.

۴- أيُّهَا الطَّالِبُ! لا تضحكُ بصوتٍ عالٍ.

ترکیب وصفی و اضافی:

صفت: اسمی است که یک ویژگی را به اسم قبل از خود نسبت می دهد صفت باید در ۴ ویژگی از موصوف خود پیروی کند.

جنس ← مذکر یا مؤنث ← ج

اعراب ← / / / / ← ا

معرفه یا نکره ← «ال» / تنوین / / ← م

عدد ← مفرد؛ مثنی؛ جمع ← ع

مثال: أَمْضَيْتُ أُسْبُوعاً كَامِلاً فِي الْقَرْيَةِ الْجَمِيلَةِ.

موصوف صفت موصوف صفت

مذکر = مذکر مؤنث = مؤنث

منصوب = منصوب مجرور = مجرور

نکره = نکره معرفه = معرفه

مفرد = مفرد مفرد = مفرد

نکته ۱۵:

اگر موصوف جمع غیر انسان (غیر عاقل) باشد صفت آن به صورت مفرد مؤنث می آید. مثال:

أَيَّامُ الدَّرَاسَةِ مِنَ الْآيَّامِ الْجَمِيلَةِ.

موصوف صفت

(جمع غیرانسان) = (مفرد مؤنث)

تَسَدِثُ : /

عَبِّنْ مَا فِيهِ صَفْتِ.

۱- عَجَّلُوا بِالْأَعْمَالِ الْحَسَنَةِ، فِيهِ أَفْضَلُ لَكُمْ

۲- وَقَفَ الْقَاضِي يَتَكَلَّمُ فِي جَلْسَةِ الْمُحَاكَمَةِ.

۳- فی لیلۃ أمس حدث شیءٌ و غَیَّرَ رَأَى صَدِیقِی.

۴- أَنْتَ خَبِيرٌ بِطَرُقِ الْغَابَةِ.

عَیِّنْ مَا لَیْسَتْ فِيهِ صِفَةً.

۱- أَيُّهَا الْمُسْلِمُونَ الْمُتَلَتِّمُونَ! لَا تَنْسُوا رَبَّكُمْ.

۲- النِّسَاءُ الْمُؤْمِنَاتُ يَحْفَظْنَ حِجَابَهُنَّ.

۳- طَبِيعَةٌ بِلَادِنَا نَادِرَةٌ فِي الْعَالَمِ.

۴- فَتَشَتْ عَنْهُ فِي مَكْتَبَاتٍ عَدِيدَةٍ جِدًّا.

اگر اسمی به اسم قبل از خود اضافه شود و آن را توصیف نکند به آن مضاف الیه می گویند. مضاف الیه همواره مجرور است () و دو نوع می آید.

۱- اسم ۲- ضمیر متصل (ه، هما، هم، ها، ...، ی، نا)

مثال: جاءَ مُدِيرُ الْمَدْرَسَةِ إِلَى صَفِّنَا.

مضاف مضاف الیه مضاف مضاف الیه

اگر مضاف الیه ضمیر متصل باشد، (- -) نمی گیرد.

راههای تشخیص ترکیب اضافی از وصفی:

۱- معنا و مفهوم مثال: دانش آموز کلاس دانش آموز باهوش

اضافی وصفی

۲- مضاف الیه همواره مجرور است اما صفت تابع موصوف است (مرفوع، منصوب، مجرور)

مثال: مُعَلِّمَةُ الْمَدْرَسَةِ مُعَلِّمَةٌ قَوِيَّةٌ

اضافی وصفی

۳- مضاف ال می پرونه؛ مضاف تنوین پرونه؛ مضاف (ن) ← «اسم های جمع مذکر و مؤنثی» می پرونه

تَعْلِيمُ الطَّلَابِ كِتَابُ شَخْصٍ مُعَلِّمِ الْمَدْرَسَةِ وَالِدَيَّ

ال-تنوین ال-تنوین ال-تنوین ال-تنوین

بنابراین ترکیب هایی مانند (الحياة الدنيا)، (بيت آخر)، (مرة أخرى) به خاطر اینکه اسم اول (ال) یا (تنوین) دارد ترکیب وصفی هستند.

نکته ۱۶:

اگر کلمه ای بخواهد هم مضاف الیه بگیرد و هم صفت داشته باشد ابتدا مضاف الیه ، سپس صفت می آید برعکس ترجمه فارسی. مثال :

جاءَ صَدِيقُكَ العَزِيزُ دوست عزیز تو آمد. سَيَّارَاتِهِمُ السَّرِيعَةُ اتومبیل های سریع آنها

مضاف م.الیه مضاف م.الیه

موصوف صفت موصوف صفت

اسم (مضاف و موصوف) + ضمیر متصل (مضاف الیه) + اسم (صفت)

نکته ۱۷:

گاهی اوقات چند ترکیب اضافی یا وصفی پشت سرهم می آیند. مثال:

الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

مضاف/م الیه/م الیه/م الیه

مضاف/مضاف

ماشاهدتُ رَفِيقِي العَزِيزَ المُجْتَهِدَ مُدَّةَ عَامَيْنِ.

موصوف / صفت / صفت

نکته ۱۸:

اگر مضاف الیه اسم مثنی باشد آخر آن (يْنِ) و اگر اسم جمع مذکر سالم باشد (يْنَ) می آید.

مثال : طِفْلُ الوَالِدَيْنِ أَخَذَ المُسْلِمِينَ

م الیه م الیه

نکته ۱۹:

ترکیب هایی مانند (أَحْسَنُ الخُلُقِ) ، (أَفْضَلُ كِتَابٍ) و... ترکیب اضافی و برعکس آن (الخُلُقُ الأَحْسَنُ)، (كِتَابُ أَفْضَلُ) ترکیب وصفی می باشند.

نکته ۲۰:

ضمایر (هُوَ...) و اسم های اشاره (هذا ، ذلك....) هیچ وقت مضاف نیستند و بعدشان مضاف الیه نمی آید.

مثال : هَذَا الرَّجُلُ عَالِمٌ ذَلِكَ هُوَ الحَقُّ المُبِينُ.

تِلْكَ لِسَانُكَ :

عَيِّنْ مَا لَيْسَ فِيهِ مِضَافٌ.

- ۱- كَانَ خِيَاطٌ دُكَّانُهُ عَلَى طَرِيقِ الْمَقَابِرِ.
- ۲- مَاتَ الْخِيَاطُ فَقَالَ جِيرَانُهُ : الْخِيَاطُ وَقَعَ فِي الْقَرِيبَةِ.
- ۳- نَجِدُ دَائِمًا مَا عِنْدَ اللَّهِ أَفْضَلُ لَنَا.
- ۴- خَلَقَ اللَّهُ الدُّنْيَا أَرْضًا قَدْ مَلِئَتْ بِالنَّعْمِ لِلْإِنْسَانِ.

عَيِّنِ الْخَطَأَ فِي الْإِضَافَةِ.

- ۱- سَاعَدَ أَحَدُ سَاكِنِيْنَ الْجَزِيرَةِ صَبِيحًا.
- ۲- عِنْدَمَا يَسْأَلُهُ أَصْدِقَاؤُهُ مَا الْخَبْرُ؟
- ۳- أَوْلَادُ بِلَادِنَا يَبْتَعِدُونَ عَنِ الْكَسَلِ.
- ۴- تَنْوَرُ الشَّمْسُ الْفَضَاءَ بِذَاتِهَا.

عَيِّنِ الْخَطَأَ فِي الصِّفَةِ وَ الْإِضَافَةِ.

- ۱- شَاهَدْتُ فِي السَّاحَةِ مُعَلِّمِي الْمَدْرَسَةِ.
- ۲- أَحْسَنُ النَّاسِ مَنْ يَعْتَبِرُ مِنَ التَّجَارِبِ.
- ۳- سَافَرْنَا إِلَى الْمَنَاطِقِ الْمُخْتَلَفِ فِي الْعُطْلَةِ.
- ۴- ذَهَبْتُ إِلَى الْمُسْتَشْفَى لِزِيَارَةِ صَدِيقَتِي الْمَرِيضَةِ.

نَكْتَهُ ۲۱ تَرْجِمُهُ:

كَانَ + مِضَارِعٌ = مَاضِي اسْتِمْرَارِي

كَانَ الطُّلَّابُ يُطَالِعُونَ دُرُوسَهُمْ. دَانِشْ أَمُوزَانِ دَرَسَهَائِشَان رَا مِي خُواندند.

النَّاسُ كَانُوا يَخْرُجُونَ مِنَ الْمَسْجِدِ. مَرْدَمِ از مَسْجِدِ خَارِجِ مِي شَدند.

مَا + كَانَ + مِضَارِعٌ = مَاضِي اسْتِمْرَارِي مَنفِي

مَاكُنَّا نَرْجِعُ : بَرْنَمِي گَشْتِيم

ما كُنْتَ تَسْمَعِينَ : نمی شنیدی

كَانَ + لا + مضارع = ماضی استمراری منفی

كُنَّ لَا يَذْهَبْنَ : نمی رفتند

كَانَتْ لَا تَسْتَطِيعُ : نمی توانست

عَيْنِ التَّرْجُمَةِ الصَّحِيحَةِ. (رياضی ۹۴)

كَانَ آبَاؤُنَا يُؤَكِّدُونَ دَائِمًا أَنَّ طَرِيقَ الْوُصُولِ إِلَى الْعُلَى هُوَ الْإِحْسَانُ فِي حَقِّ النَّاسِ.

- ۱- تأکید پدران ما همیشه این بوده است که طریق دستیابی بر بزرگی ، احسان کردن به مردم است.
- ۲- سفارش نیاکان ما تأکید بر این بوده که راه حصول به بزرگی ها ، خوبی کردن در حق ناس است.
- ۳- پدران ما همواره تأکید می کردند که راه رسیدن به بزرگی ، نیکی کردن در حق مردم است.
- ۴- نیاکان ما دائماً سفارش می کنند که طریق رسیدن به بزرگی ها ، احسان در حق ناس است.

عَيْنِ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ. (رياضی ۸۸)

كُنْتُ أَعْرِفُ كَاتِبًا قَدْ كَتَبَ أَكْثَرَ مَقَالَاتِهِ فِي صُحُفِ مَدِينَتِنَا.

- ۱- به نویسنده ای معرفی شدم که اکثر مقاله هایش در روزنامه شهرمان به چاپ رسیده است.
- ۲- نویسنده ای را می شناختم که بیشتر مقالات خود را در روزنامه های شهرمان نوشته بود.
- ۳- من نویسنده ای را شناختم که اکثر مقاله های او در روزنامه های شهر ما به چاپ رسیده است.
- ۴- با نویسنده ای آشنا شدم که بیشتر مقالات خویش را در روزنامه های شهری مان نوشت.

رنگ : به دو دسته تقسیم می شود. ۱- مذکر: برون أَفْعَل ۲- مؤنث بر وزن فَعَلَاء

أَحْمَرٌ/أَحْمَرَاءُ، أَخْضَرٌ/أَخْضَرَاءُ، أَبْيَضٌ/أَبْيَضَاءُ، أَسْوَدٌ/أَسْوَدَاءُ، أَصْفَرٌ/أَصْفَرَاءُ، أَزْرَقٌ/أَزْرَقَاءُ

قرمز ، سبز ، سفید ، سیاه ، زرد ، آبی

الشَّجَرَةُ الْخَضْرَاءُ : درخت سبز الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ : سنگ سیاه

مؤنث مؤنث مذکر مذکر

ساعت : با این اعداد نشان داده می شود:

الواحدة، الثانية، الثالثة، الرابعة، الخامسة، السادسة، السابعة، الثامنة، التاسعة، العاشرة، الحادية عشرة، الثانية عشرة

ساعت ١٠:١٥: العاشرة تماماً ساعت ١٠:١٥: العاشرة والرُّبع

ساعت ١٠:٣٠: العاشرة والنِّصف ساعت ١٠:٤٥: الحادية عشرة إلَّا رُبْعاً

نکته ٢٢ :

ل + ضمير متصل = مالکیت مثال : لَه : دارد لَنَا : داریم

عِنْدَ + ضمير متصل = مالکیت مثال : عِنْدَکُمْ : دارید عِنْدَکَ : داری

ليسَ + (ل، عند) + ضمير متصل = عدم مالکیت مثال : لَيْسَ لِي : ندارم

ليسَ عِنْدَهَا : ندارد

نکته ٢٣ :

روزهای هفته عبارتند از :

السَّبْت : سنبه الأحد : یکشنبه الإِثْنَيْنِ : دوشنبه الثَّلَاثاء : سه سنبه الأَرْبَعاء : چهارشنبه

الْخَمِيس : پنج سنبه الْجُمُعَة : جمعه

اعداد : به دو دسته تقسیم می شوند :

١- عدد اصلی : یک ، دو ، سه... می باشند که برای شمردن و جمع و تفريق و... استفاده می شوند.

٢- عدد ترتیبی : اوّل ، دوّم ، سوّم... می باشند که برای تعیین رتبه و مقام و... استفاده می شوند.

اعداد اصلی به عربی : ١ واحد ، ٢ إثنان (إثنین) ، ٣ ثلاث ، ٤ أربع ، ٥ خمس ، ٦ ستّ ، ٧ سبع ، ٨ ثمانی ، ٩ - تسع ، ١٠ عَشْر ، ١١ أحدَ عَشْر ، ١٢ إثناعَشْر (إثنی عَشْر) ، ١٣ ثلاث عَشْر ، ١٤ أربع عَشْر ، ١٥ خمس عَشْر ، ١٦ ستّ عَشْر ، ١٧ سبع عَشْر ، ١٨ ثمانی عَشْر ، ١٩ تسع عَشْر ، ٢٠ عشرون (عشرین)

اعداد ترتیبی «بر وزن فاعل» : الأوّل ، الثانی ، الثالث ، الرابع ، الخامس ، السادس ، السابع ، الثامن ، التاسع ، العاشر ، الحادی عشر ، الثانی عشر ، الثالث عشر ، الرابع عشر ، الخامس عشر ، السادس عشر ، السابع عشر ، الثامن عشر ، التاسع عشر ، العشرون .

اعداد اصلی و ترتیبی مذکّر و مؤنث دارند. مثال :

اصلي: واحد ← واحدة اثنان ← إثنان ثلاث ← ثلاثة

أحد عشر ← إحدى عشر إثنان عشر ← اثنتا عشر

ترتیبی:

الأوّل ← الأولى الثاني ← الثانية الحادى عشر ← الحادية عشرة

اعداد اصلى مضرب ده: ٢٠ عشرون (عشرين)، ٣٠ ثلاثون (ثلاثين)، ٤٠ أربعون، ٥٠ خمسون، ٦٠ ستون، ٧٠ سبعون، ٨٠ ثمانون، ٩٠ تسعون

كلمه اى كه با عدد شمردى مى شود را معدود مى گویند. مثال :

أَحَدٌ عَشْرَ كُوكِبًا	سِتَّةَ رِجَالٍ	ثَلَاثَ صَفَحَاتٍ
عدد معدود	عدد معدود	عدد معدود

اعداد بالاتر از ٢٠: ابتدا يکان سپس دهگان مى آيد.

سى و پنج : خمسة و ثلاثون (٣٥) هفتاد و هشت : ثمانية و سبعون (٧٨)

(مئة) به معنای صد است كه گاهى (مِائَةٌ) نوشته مى شود.

نکته ٢٤ :

عدد ١ و ٢ برای معدودشان نقش صفت دارند. مثال :

تَلْمِيذٌ وَاحِدٌ	تَلْمِيذَةٌ وَاحِدَةٌ	كِتَابَانِ اثْنَانِ	صَفْحَتَيْنِ اثْنَتَيْنِ
صفت	صفت	صفت	صفت

نکته ٢٥ :

اعداد ترتیبی برای معدودشان صفتند. مثال:

الإمامُ الأوَّلُ	الصَّفْحَةُ الأوَّلَى	الدَّرْسُ الثَّامِنُ	الجائزةُ الثالثَةُ
صفت	صفت	صفت	صفت

چهار عمل اصلى :

زائد (+) ناقص (-) تقسيم على (÷) ضرب فى (×)

خَمْسَةٌ و سِتُّونَ زَائِدٌ خَمْسَةٌ و ثَلَاثِينَ يُسَاوَى مِئَةً : $65+35=100$

ثَمَانُونَ نَاقِصٌ عِشْرِينَ يُسَاوَى سِتُّونَ : $80-20=60$

أَحَدٌ عَشْرَ (ضَرْبٌ) فِى سَبْعَةٍ يُسَاوَى سَبْعَةً و سَبْعِينَ : $11 \times 7 = 77$

خَمْسَةٌ و تِسْعُونَ تَقْسِيمٌ عَلَى خَمْسَةٍ يُسَاوَى تِسْعَةً عَشْرَ : $95 \div 5 = 19$

نکته ٢٦ :

در این درس با ساعت های دقیق تر آشنا می شویم. مثال :

الحادية عشره إلا عشر دقائق ← ۱۰:۵۰

الثامنة إلا عشرين دقائق ← ۷:۴۰

افعال ثلاثی مجرد و مزید :

فعل ثلاثی : به فعلی که اولین صیغه (لغائب) ماضی آن ۳ حرف اصلی داشته باشد فعل ثلاثی می گویند. فعل ثلاثی ۲ دونوع است. ۱- مجرد ۲- مزید

۱- ثلاثی مجرد (۳ حرفی) : به فعلی که اولین صیغه (لغائب) ماضی آن فقط ۳ حرف اصلی داشته باشد و هیچ حرف زائدی همراه ۳ حرف اصلیش نیامده باشد ، ثلاثی مجرد گویند.

مثال: ذَهَبَ ، عَلِمَ ، قَرَّبَ

وزن ماضی ، مضارع ، امر و مصدر در ثلاثی مجرد (سماعی) است یعنی تشخیص حرکت عین الفعل ماضی و مضارع (َ) در ثلاثی مجرد قانون خاصی ندارد و قبلاً باید آن را شنیده باشیم و مصدر آن را هم بلد باشیم و ساخت آن قانون یا وزن خاصی ندارد. مثال:

لغائب ماضی	لغائب مضارع	للمخاطب امر	مصدر
ذَهَبَ	يَذْهَبُ	اِذْهَبْ	ذَهَاب
رَجَعَ	يَرْجِعُ	ارْجِعْ	رُجُوع
كَتَبَ	يَكْتُبُ	اُكْتُبْ	كِتَابَةٌ
عَلِمَ	يَعْلَمُ	اعْلَمْ	عِلْم
قَرَّبَ	يَقْرُبُ	اقْرُبْ	قُرْب

صیغه لغائب ثلاثی مجرد فعل ماضی بر وزن فَعَلَ، فَعِلَ یا فَعَّلَ می آید. مثال :

فَعَلَ : كَتَبَ ، ذَهَبَ

فَعِلَ : فَرِحَ ، صَعِدَ

فَعَّلَ : بَعَدَ ، حَسَّنَ

صیغه لغائب ثلاثی مجرد فعل مضارع بر وزن يَفْعَلُ ، يَفْعِلُ یا يَفْعَلُ می آید. مثال :

يَفْعَلُ : يَفْعَلُ ، يَفْتَحُ

يَفْعِلُ : يَجْلِسُ ، يَنْزِلُ

يَفْعَلُ : يَنْظُرُ ، يَسْتُرُ

صیغه للمخاطب ثلاثی مجرد فعل امر بر وزن اِفْعَلْ، اِفْعِلْ یا اُفْعَلْ می آید. مثال :

اِفْعَلْ : اِلسُّ ، اِسْمَعْ

اِفْعِلْ : اِرْجِعْ ، اِضْرِبْ

اُفْعَلْ : اُدْخُلْ ، اُدْرُسْ

نکته ۲۷ :

بعضی از افعال ثلاثی مجرد لازم (مفعول ناپذیر) است. مثال:

خَرَجَ : خارج شد ← چه کسی را ؟ چه چیزی را ؟ معنی نمی دهد.

دَخَلَ : داخل شد ← چه کسی را ؟ چه چیزی را ؟ معنی نمی دهد.

و بعضی از افعال ثلاثی مجرد متعدی (مفعول پذیر) هستند مثال :

فَتَحَ : باز کرد ← چه کسی را ؟ چه چیزی را ؟ معنی می دهد +

رَأَى : دید ← چه کسی را ؟ چه چیزی را ؟ معنی می دهد +.

ثلاثی مزید: به این فعل ها دقت کنید.

« نَصَرَ ، ظَنَّ ، حَيَّرَ ، أَخْرَجَ ، سَاعَدَ ، تَسَاقَطَ ، تَخَرَّجَ ، اِنصَرَفَ ، اِسْتَعْلَى ، اِسْتَرْجَعَ » همه این فعل ها صیغه للغائب ماضی هستند و ۳ حرف اصلی دارند.

بعضی از آنها فقط ۳ حرف اصلی دارند و هیچ حرف زائدی به آنها اضافه نشده. مثل نَصَرَ ، ظَنَّ ← ثلاثی مجرد

بعضی از آنها علاوه بر ۳ حرف، ۱، ۲ یا ۳ حرف زائد دارند مثل حَيَّرَ (ی)، أَخْرَجَ (أ)، سَاعَدَ (ا)، تَسَاقَطَ (ت،ا)، تَخَرَّجَ (ت،ر)، اِنصَرَفَ (ا،ن)، اِسْتَعْلَى (ا،ت)، اِسْتَرْجَعَ (ا،س،ت) ← ثلاثی مزید

به فعل هایی که صیغه للغائب ماضی آنها علاوه بر ۳ حرف اصلی ۱، ۲ یا ۳ حرف زائد داشته باشد ثلاثی مزید گویند.

تِلْكَ لِسَانُكَ :

عَبَّيْنِ مَا لَيْسَ فِيهِ ثَلَاثِيٌّ مَزِيدٌ.

۱- اِنْتَشَرَ هَذَا الْخَبْرَ بَيْنَ النَّاسِ.

۲- عَصَفَتِ الرِّيحُ عَلَيَّ الْبَحْرِ.

۳- النَّاسُ سَاعَدُوا فُقَرَاءَ هَذِهِ الْمَدِينَةِ.

۴- عَلَّقَ الْمُعَلِّمُ عَلَيَّ عُتُقَ التَّلْمِيزِ وَسَامَ الاجْتِهَادِ.

به ۸ باب ثلاثی مزید توجه کنید. وزن ماضی ، مضارع ، امر و مصدر برعکس ثلاثی مجرد در ثلاثی مزید ، قیاسی (قابلی) است.

مصدر	للمخاطب امر	للعائب مضارع	للعائب ماضی	بزیاده حرف واحد
افعال	أَفْعَلُ	يُفْعَلُ	أَفْعَلُ	فَعَلُ
تفعیل	فَعَّلُ	يُفَعَّلُ	فَعَّلُ	فَاعِلُ
مفاعله	فَاعِلُ	يُفَاعِلُ	فَاعِلُ	تَفَعَّلُ
تفاعل	تَفَاعَلُ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلُ	تَفَاعَلُ
انفعال	انْفَعَلُ	يَنْفَعَلُ	انْفَعَلُ	انْفَعَلُ
افتعال	اِفْتَعَلُ	يَفْتَعَلُ	اِفْتَعَلُ	اِفْتَعَلُ
استفعال	اِسْتَفْعَلُ	يَسْتَفْعَلُ	اِسْتَفْعَلُ	اِسْتَفْعَلُ

به صرف یک فعل ثلاثی مزید توجه کنید تا نحوه صرف افعال ثلاثی مزید را بیاموزید.

قَدَّمَ ← تَفَعَّلَ ماضی (قَدَّمَ) مضارع (يُقَدِّمُ) امر (قَدِّمُ)

ماضی: هُوَ قَدَّمَ ، هُمَا قَدَّمَا ، هُمْ قَدَّمُوا ، هِيَ قَدَّمتْ ، هُمَا قَدَّمَتَا ، هُنَّ قَدَّمنَ ، أَنْتَ قَدَّمتَ ، أَنْتَما قَدَّمْتُمَا ، أَنْتُمْ قَدَّمْتُمْ ، أَنْتِ قَدَّمتِ ، أَنْتَما قَدَّمْتُمَا ، أَنْتُنَّ قَدَّمتُنَّ ، أَنَا قَدَّمتُ ، نَحْنُ قَدَّمنَا

مضارع: هُوَ يُقَدِّمُ ، هُمَا يُقَدِّمانِ ، هُمْ يُقَدِّمونَ ، هِيَ تُقَدِّمُ ، هُمَا تُقَدِّمانِ ، هُنَّ يُقَدِّمنَ ، أَنْتَ تُقَدِّمُ ، أَنْتَما تُقَدِّمانِ ، أَنْتُمْ تُقَدِّمونَ ، أَنْتِ تُقَدِّمينَ ، أَنْتَما تُقَدِّمانِ ، أَنْتُنَّ تُقَدِّمنَ ، أَنَا أُقَدِّمُ ، نَحْنُ نُقَدِّمُ

امر: أَنْتَ قَدِّمُ ، أَنْتَما قَدِّمَا ، أَنْتُمْ قَدِّمُوا ، أَنْتِ قَدِّمِي ، أَنْتَما قَدِّمَا ، أَنْتُنَّ قَدِّمنَ

نکته ۲۸ :

روش ساخت فعل های نهی ، نفی و مستقبل ثلاثی مزید دقیقاً شبیه ثلاثی مجرد می باشد.

نهی: أَنْتَ لَا تُقَدِّمُ ، أَنْتَما لَا تُقَدِّمانِ ، أَنْتُمْ لَا تُقَدِّمونَ ، أَنْتِ لَا تُقَدِّمينَ ...

نفی: هُوَ لَا يُقَدِّمُ ، هُمَا لَا يُقَدِّمانِ ، هُمْ لَا يُقَدِّمونَ ، هِيَ لَا تُقَدِّمُ ...

مستقبل: هُوَ سَوْفَ يُقَدِّمُ ، هُمَا سَوْفَ يُقَدِّمانِ ، هُمْ سَوْفَ يُقَدِّمونَ ...

نکته ۲۹ :

همان طور که می دانیم فعل امر را از فعل مضارع مخاطب می سازیم در ثلاثی مزید

هم ، این طور است اول حرف (ت) را از ابتدای فعل مضارع مخاطب حذف می کنیم اگر حرف بعدی ساکن () بود همزه

(!) می آوریم و اگر ساکن نبود نیاز به آوردن همزه (!) نیست. مثال :

تَفْتَخِرُ ← اِفْتَخِرْ تَنْقَلِبُ ← اِنْقَلِبْ تَسْتَخِدِمُ ← اِسْتَخِدِمْ

تَتَعَلَّمُ ← تَعَلَّمَ تَتَنَظَّهَرُ ← تَنَظَّهَرُ

نکته ۳۰:

فعل های ثلاثی مزید هرگز عین الفعلشان (ضمّه) نمی گیرد بنابراین اگر حرکت عین الفعل در یک فعل ضمّه باشد حتماً آن فعل ثلاثی مجرد خواهد بود.

تذکرات:

عَیْن ما فیه فعل مجرد.

۱- تَعَجَّبَ التَّلَبُّ مِنَ عَظْمَةِ الْبَقْرَةِ.

۲- الْأُمّهَاتُ يُتَعَبِنَ أَنْفُسَهُنَّ فِي تَرْبِيَةِ الْأَوْلَادِ.

۳- التَّلَامِيذُ اسْتَمَعُوا إِلَى كَلَامِ مُعَلِّمِهِمْ.

۴- أَنْظَرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَمَرَ.

نکته ۳۱:

همزه فعل امر به هیچ وجه فتحه () نمی گیرد مگر در یک مورد و آن هم همزه امر باب افعال است مثال: تُدْخِلُ ←
أَدْخِلْ، تُخْرِجْ ← أَخْرِجْ
رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ.

نکته ۳۲:

برای تشخیص مجرد یا مزید بودن یک فعل بهتر است شناسه ی آخر فعل را حذف کنیم و سپس تشخیص دهیم که آن فعل مجرد است یا مزید. مثال:

أَرْجَعُوا (حذف وا) ← أَرْجَعُ (مزید) تَصَدَّقْتُمْ (حذف تُم) ← تَصَدَّقُ (مزید)

رَجَعُوا (حذف وا) ← رَجَعُ (مجرد) صَدَقْتُمْ (حذف تُم) ← صَدَقَ (مجرد)

يَدْخُلْنَ (حذف ن) ← يَدْخُلُ (مجرد) يَدْخُلْنَ (حذف ن) ← يَدْخُلُ (مزید)

تذکرات:

عَیْن المزید بزیاذه حَرْفَیْنِ اثْنِیْنِ.

۱- جَاهَدْتُمْ ۲- أَظْهَرِي ۳- اسْتَمَعُوا ۴- یَسْتَسْلِمَانِ

عَیْن ما فیه فعل مزید من باب (افعال):

۱- اللّٰهُمَّ اَبِعِدْنِي مِنَ الذُّنُوبِ.

۲- اِلٰهِي ! اِفْعَلْ بِي مَا اَنْتَ اَهْلُهُ.

۳- اُنْظُرِي اِلَى الذَّنْبِ كَيْفَ يُسَاعِدُ الْاٰخِرِينَ.

۴- لَا اَقْدِرُ اَكْثَرَ مِنْ هَذَا وَالِدِي بِاِنْتِظَارِي.

عَيِّنِ الْخَطَا فِي صِيَاغَةَ فِعْلِ الْاَمْرِ.

۱- تَنْبِتُونَ ← تَنْبِتُوا ۲- تُحَارِبَانِ ← حَارِبَا

۳- تَمْتَحِنُ ← اِمْتَحِنُ ۴- تُنْفِقْنَ ← اَنْفِقْنَ

عَيِّنِ مَا فِيهِ مَزِيدٌ ثَلَاثِي مِنْ بَابِ (تَفَعَّلَ).

۱- النَّاسُ لَا يُصَدِّقُونَ كَلَامِي.

۲- يَا رَبِّ! تَقَبَّلْ دُعَائِي.

۳- بَعْدَ الصَّلَاةِ تُصَوِّرُ الْمُؤْمِنَاتِ الْمَشْهَدَ التَّالِي.

۴- هَلْ تُخَلِّصُنَا مِنْ شَرِّ هَذَا الطَّاغُوتِ؟

عَيِّنِ الْخَطَا فِي تَعْيِينِ الْمَصْدَرِ.

۱- تُسَبِّحُ ← تَسْبِيحٌ ۲- اَخْطَاْتُ ← اِخْطَاءٌ

۳- تَتَقَدَّمِينَ ← تَقَدُّمٌ ۴- تُحَافِظْنَ ← مُحَافِظَةٌ

عَيِّنِ الْخَطَا.

۱- حَمَلُوا : فِعْلٌ مَاضٍ ، لِلْغَائِبِينَ ، مَزِيدٌ ثَلَاثِي (تَفْعِيلٌ)

۲- لَا يُقَدِّمَانِ : فِعْلٌ مُضَارِعٌ لِلنَّفْيِ ، لِلْغَائِبِينَ

۳- تَشْكُرُ : فِعْلٌ مُضَارِعٌ ، لِلْغَائِبَةِ ، مُجَرَّدٌ ثَلَاثِي

۴- خَالَفْنَ : فِعْلٌ مَاضٍ ، لِلْغَائِبَاتِ ، مَزِيدٌ ثَلَاثِي (مُفَاعَلَةٌ)

نَكْتَهُ ۳۳ (تَرْجِمُهُ) :

فِعْلٌ هَايَ بَابِ (اِفْعَالٌ وَ تَفْعِيلٌ) مُتَعَدِّي (مَفْعُولٌ پَذِيرٌ) هِسْتَنْدِ. مِثَالٌ :

خَرَجَ : خَارِجٌ شَدَّ ← (اِفْعَالٌ) ← اَخْرَجَ : خَارِجٌ كَرْدَ (چِه چيزِي رَا؟ چِه كَسِي رَا؟)

فَرِحَ : شاد شد ← (تفعیل) ← فَرَّحَ : شاد کرد. (چه کسی را؟ چه چیزی را؟)

نکته ۳۴ (ترجمه) :

فعل های باب (انفعال) همیشه لازم (مفعول ناپذیر) هستند. مثال :

انْقَلَبَ : مُنْقَلَبٌ شَدَّ انْصَرَفَ : مَنْصَرَفٌ شَدَّ ~~چه کسی را؟ چه چیزی را؟~~

تَدَبَّرْتُ

عَيْنُ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ.

(فَهَمَّ الْوَالِدُ وَغَيَّرَ نَظْرَتَهُ حَوْلَ الْحَيَاةِ)

۱- پسر فهمید و دیدگاه خودش را پیرامون زندگی عوض کرد.

۲- فرزند متوجه شد و دیدگاهش پیرامون زندگی عوض شد.

۳- پسر متوجه شد و دیدگاهش را درباره ی زندگی عوض کرد.

فرزند فهمید و نظرش درباره ی زندگی عوض شد.

عَيْنُ الْخَطَأِ فِي التَّرْجُمَةِ.

۱- سَارَجِعُ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ ، أَعَاهِدُكَ. قبل از غروب خورشید باز خواهم گشت ، به تو قول می دهم.

۲- بَعْدَ لِحْظَةٍ حَرَّكَ الثَّعْلَبُ نَفْسَهُ بِصُعُوبَةٍ. بعد از لحظه ای روباه به سختی حرکت کرد.

۳- وَ بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَ بِالْحَقِّ نَزَلَ. به حق آن را نازل کردیم و به حق نازل شد.

۴- تَسْتَمِعُ الْغَزَالَةَ الصَّغِيرَةَ كَلَامَ الْأَسَدِ وَ الذَّنْبِ. آهوی کوچک سخن شیر و گرگ را گوش می دهد.

نکته ۳۵:

فعل های باب (تَفَعَّلَ) غالباً لازم (مفعول ناپذیر) هستند.

تَغَيَّرَ : عَوِضٌ شَدَّ تَخَرَّجَ : فَارِغٌ التَّحْصِيلِ شَدَّ

البته گاهی اوقات هم با شَدَّ ترجمه نمی شوند یعنی متعدی (مفعول پذیر) هستند. مثال:

تَحَمَّلَ : تَحْمَلٌ كَرَدَ تَعَلَّمَ : يَادٌ كَرَفَتْ ، أَمُوخت

درس پنجم:

الْجُمْلَةُ الْفِعْلِيَّةُ وَ الْجُمْلَةُ الْإِسْمِيَّةُ:

در این درس با جملات فعلیه و نقشهایی که در آن می آیند (فعل ، فاعل، مفعول) و حرکت های آنها و جملات اسمیه و نقش هایی که در آن می آیند (مبتدا و خبر) و حرکت های آنها آشنا می شویم .

جمله فعلیه: به جمله ای که با فعل شروع می شود گویند وقتی فعل وجود دارد یعنی کاری انجام شده و آن کار انجام دهنده ای دارد که به آن فاعل می گویند.

مثال: كَتَبَ الطَّبِيبُ للمَرِيضِ حُبُوباً. (پزشک برای مریض قرصهایی را نوشت).

فعل (كَتَبَ : نوشت) را به چه کسی نسبت می دهیم به (الطَّبِيبُ : پزشک) که بنابراین فاعل است.

عَصَفَتِ الرِّيحُ بِشِدَّةٍ. (باد به شدت وزید)

فعل (عَصَفَتِ : وزید) را به چه کسی نسبت می دهیم به (الرِّيحُ : باد) که همان فاعل است.

عَيِّنِ الجُمْلَةَ الَّتِي لَيْسَتْ فِعْلِيَّةً.

۱- في اللَّيْلِ جَاءَ الضُّيُوفُ إِلَى بَيْتِنَا.

۲- قَدْ تَوَكَّلْنَا عَلَى رَبِّنَا فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ.

۳- تَعَلَّمَ التَّلَامِيذُ فِي الْمَدْرَسَةِ أَمْرٌ مُهِمٌّ.

۴- عِنْدَ الْغُرُوبِ تَجْتَمِعُ أُسْرَتِي جَمِيعاً لِتَنَاوُلِ الْعِشَاءِ.

عَيِّنِ عِبَارَةً لَيْسَ فِيهَا فَاعِلٌ.

۱- إِنَّهُمْ ذَاهِبُونَ إِلَى عَمَلِهِمْ.

۲- سَاعَدَ أَحَدُ سَاكِنِي الْجَزِيرَةِ شَخْصاً غَرِيباً.

۳- تَرَجَمَتِ الْمَرْأَةُ هَذِهِ الْعِبَارَاتِ.

۴- اِمْتَلَأَ الْكَأْسُ مِنَ الْمَاءِ.

نَكَاتِي دَرِبَارِهِ فَاعِلٌ :

هر فعل یک فاعل دارد.

مثال: رَجَعَ الطَّالِبُ وَاصْدَقَاءَهُ إِلَى بُيُوتِهِمْ.

فاعل معطوف

فعل و فاعل به لحاظ جنس با هم یکی هستند.

مثال : خَاطَبَ النَّبِيُّ الْمُسْلِمِينَ. إِنْعَقَدَتِ الْحَفْلَةَ لِتَعْيِينِ التَّلْمِيزِ النَّاجِحِ.

مذکر مذکر
مونث مونث

اگر فاعل مثنی یا جمع باشد باز هم فعل مفرد می آید.

مثال : ما فهِمَ الْمُسَافِرُونَ كَلَامَ الْمُرْشِدِ.

مفرد جمع

تَصَادَمَتِ السَّيَّارَتَانِ أمامَ مَدْرَسَتِنَا.

مفرد مثنی

عَيِّنِ الْعِبَارَةَ الصَّحِيحَةَ.

۱- لَا يَكْتَبُونَ التَّجَارَةَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ.

۲- شَجَّعَتِ النِّسَاءُ أَوْلَادَهُنَّ.

۳- اِبْتَلَعَ الْأَرْضُ قَارُونََ.

۴- ذَهَبَتِ الطَّلِبَةُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فِي الصَّبَاحِ.

اگر فاعل اسم جمع غیر عاقل باشد فعل به صورت مفرد مونث می آید.

مثال : تَحْتَوِي قِصَصُ الْأَطْفَالِ عَلَى مَضَامِينِ تَعْلِيمِيَّةٍ.

للغائبة / جمع غیرعاقل

همیشه فاعل بعد از فعل می آید اگر اسمی قبل از فعل آمد و به نظر فاعل می آمد در عربی آن اسم را نمی توانیم فاعل بگیریم.

مثال : الاسلامُ شَجَّعَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى التَّفَكُّرِ وَ التَّعَلُّمِ.

فاعل نیست چون قبل از فعل آمده

شَجَّعَ الاسلامُ المسلمين على التفكير و التعلم.

فاعل

فاعل مرفوع — — است اما اگر اسم جمع مذکر سالم باشد (ون) و اگر اسم مثنی باشد (ان) می گیرد.

مثال : غَضِبَ الْكُفَّارُ بِلَدِّهِ مِنَ الْإِسْلَامِيَّةِ.

ضميرهای متصل به فعل مضارع: -، ا، و / -، ا، ن / -، ا، و / ی، ا، ن / -، - فعل امر ونهی و مستقبل هم، چون از فعل مضارع ساخته می شوند ضمایرشان همان ضمایر فعل مضارع است.

مثال: الْأَشْهَادِينَ ظَلَمَ الْمُسْتَكْبِرِينَ؟ قُلْتُ لِمَعْلَمَتِي فِي الصَّفِّ.

فاعل فاعل

أَيُّهَا الطُّلَّابُ! لَا تَتَعَجَّبُوا. قَدْ تَوَكَّلْنَا عَلَيْكَ يَا رَبِّ.

فاعل فاعل

تَقَرَّبُوا إِلَى اللَّهِ بِالصَّلَاةِ.

فاعل

۳- ضمير مستتر: اگر بعد از صیغه های ۱ و ۴ ماضی و مضارع فاعل اسم ظاهر نیاید فاعل آنها (هُوَ) یا (هِيَ) مستتر است.

مثال:

رَبُّنَا يَنْصُرُنَا فِي الْحَيَاةِ. الرِّيحُ هَدَمَتْ بَعْضَ الْجُدُرِ.

فاعل هُوَ مستتر فاعل هِيَ مستتر

صَدِيقُكَ فِي الشَّدَةِ سَيُسَاعِدُكَ.

فاعل هُوَ مستتر

در صیغه های ۷ و ۱۳ و ۱۴ مضارع و فعل هایی که از مضارع ساخته می شوند و فاعل ضمیر بارز ندارند فاعلشان (أَنْتَ، أَنَا و نَحْنُ) مستتر است.

مثال: نَعْرِفُ أَصْدِقَاءَنَا فِي حَوَادِثِ الدَّهْرِ. تَعَلَّمُ مَا تَسْمَعُ فِي اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ.

فاعل نَحْنُ مستتر فاعل أَنْتَ مستتر

سَأَتْرُكُ فِي النَّهْرِ هَذِهِ السَّمَكَةَ. لِأَتْصَاحِبِ مَنْ يَكْذِبُ فِي الْكَلَامِ.

فاعل أَنَا مستتر فاعل أَنْتَ مستتر

تَسَدُّتْ

عَيْنُ الْفَاعِلِ ضَمِيرًا مُسْتَتِرًا.

١- إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ.

٢- الْعَاقِلُ مَنْ وَعَظَّمَتْهُ التَّجَارِبُ.

٣- أَمَا تَنْعَمْتُ بِخَيْرَاتِ اللَّهِ؟

٤- الْأُمَّهَاتُ تَعِينُ مِنْ أَجْلِنَا.

عَيِّنِ الْفَاعِلَ اسْمًا ظَاهِرًا.

١- شَاهَدْتُ الطَّالِبِينَ الَّذِينَ ذَهَبُوا إِلَى الْمَدْرَسَةِ.

٢- الْكَسُولُ هُوَ الَّذِي لَا يُفَكِّرُ فِي عَاقِبَةِ كَسَلِهِ.

٣- وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ.

٤- السَّاحَةُ الْعِلْمِيَّةُ الَّتِي نَبَغَ فِيهَا الْعُلَمَاءُ كَثِيرَةٌ.

عَيِّنِ الْفَاعِلَ لَيْسَ اسْمًا ظَاهِرًا.

١- هَلْ تَطْلُبُ الْأُمَّ مُسَاعَدَتَهَا فِي أُمُورِ الْبَيْتِ.

٢- إِنَّ الذَّنْبَ هَجَمَ فَصَرَخَ الرَّاعِي.

٣- فَتَحَتِ الرِّيحُ نَافِذَةَ عُرْفَتِي.

٤- هَلْ تَشْتَرِينَ لِي مَا أَرَدْتُ مِنْكَ الْيَوْمَ؟

عَيِّنِ الْفَاعِلَ يَفْرُقُ مَعَ الْبَاقِي.

١- وَصَلْتُ إِلَى بَيْتِ صَدِيقِي لِلضِّيَافَةِ.

٢- الثَّعْلَبُ الْمَرِيضُ أَكَلَ بَقِيَّةَ طَعَامِ الْأَسَدِ.

٣- إِدْفَعُوا لِلْفَائِزِينَ جَائِزَةً مُنَاسِبَةً.

٤- التَّلَامِيذُ يَخْلُقُونَ الْآثَارَ الْجَدِيدَةَ.

نِكْتَهُ ٣٦: اِغْر فَاعِلِ اسْمِ اِشَارَهُ (هَذِهِ ، ذَلِكَ ...) يَأ مَوْصُولِ (الَّذِي ، الَّتِي ...) بِأَشَدِّ اِز نَوْعِ اسْمِ ظَاهِرِ اسْتِ.

مِثَالُ: عَمِلَتْ اُولَئِكَ الْبَنَاتُ بِوَصِيَّةِ وَالِدَتِهِنَّ.

فَاعِلِ (اسْمِ ظَاهِرِ)

إِنَّ النَّبِيَّ قَدْ أَرْسَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ الْأَسْرَارَ.

فاعل (اسم ظاهر)

عَيْنُ الْفَاعِلِ لَيْسَ اسْمًا ظَاهِرًا.

۱- رَبَّتْ هَذِهِ الْأَمْرَأَةُ أَوْلَادَهَا.

۲- بِشَاشَةِ الْوَجْهِ وَهَيْبَةِ اللَّهِ النَّاسَ لِتَحْكِيمِ الْمَوَدَّةِ بَيْنَهُمْ.

۳- هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ.

۴- رَبَّنَا الْحَقِّقْنَا بِالصَّالِحِينَ.

انواع مفعول : مفعول ۲ شکل می آید :

۱- / اسم ظاهر : يَذْكُرُ الْمُؤْمِنُونَ نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ.

مفعول

۲- ضمير : هر وقت ضميرهای (ه ، هُما ، هُم / ها ، هُما ، هُنَّ / ك ، كُما ، كُمْ / كِ ، كُما ، كُنَّ / ي ، نا)

به فعل بچسبند مفعول می شوند.

مثال: مَنْ لَا يَرْحَمِ النَّاسَ لَا يَرْحَمَهُ اللَّهُ.

مفعول مفعول

نکته ۳۷: بعضی وقت ها اول مفعول می آید بعد فاعل.

مثال: أَلْحَقَكَ رَبُّنَا بِعِبَادِهِ الصَّالِحِينَ.

مفعول/فاعل

نکته ۳۸: هر وقت دو ضمیر به یک فعل بچسبند اولی فاعل و دومی مفعول است.

مثال: أَنَا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ. رَأَيْتَكَ فِي الشَّارِعِ. يُعَلِّمُونَنَا

فاعل/مفعول فاعل/مفعول فاعل/مفعول

نکته ۳۹: هر وقت در جمله عربی قبل از کلمه ای حروف جر (من ، عن ، ب ، غلی) نیاید اما در ترجمه فارسی قبل از آن اسم (از ، به ، با ، بر) بیاوریم آن اسم مفعول است.

مثال: إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ. من برای شما از عذابِ روزی بزرگ می ترسم.

مفعول

الرَّائِدُ لَا يَكْذِبُ أَهْلَهُ. راهنما به همراهانش دروغ نمی گوید.

مفعول مفعول

عَيِّنِ الْمَفْعُولَ إِسْمًا ظَاهِرًا.

۱- لَمَّا رَأَيْتَنِي الْمُدِيرَةَ صَافَحْتَنِي بِاحْتِرَامٍ.

۲- لِفَاطِمَةَ فُضَائِلَ لَانْتِجِدُهَا عِنْدَ الْآخَرِينَ.

۳- رَبَّنَا يَنْصُرُنَا إِنْ دَعَوْنَاهُ وَهُوَ يَسْتَجِيبُ لَنَا دَعْوَتَنَا.

۴- أَخْبَرْتَنَا أَمَّنَا الْيَوْمَ أَنَّهُ سَيَرْجِعُ جَدُّنَا مِنْ سَفَرِهِ غَدًا.

نکته: ضمیر (نا) وقتی به فعل می چسبد هم می تواند فاعل باشد و هم مفعول ، چگونه بفهمیم؟ (نا) را حذف می کنیم اگر فعل ناقص بود فاعل و اگر فعل کامل بود مفعول می باشد.

مثال: نَصْرْنَا : یاری کردیم نَصْرْنَا : ما را یاری کرد اُخْرَجْنَا : خارج کردیم

ناقص/فاعل کامل/مفعول ناقص/فاعل

اُخْرَجْنَا : ما را خارج کن

کامل/مفعول

عَيِّنِ الْفَاعِلَ يَخْتَلِفُ نَوْعُهُ عَنِ الْآخِرَى.

۱- إِنْ رَسُولَ اللَّهِ يَأْمُرُنَا بِالصَّدَقِ.

۲- إِنِّي شَاهَدْتُ نَفْسِي بَيْنَ نَارٍ وَ نَعِيمٍ.

۳- الْأَمْهَاتُ هُنَّ اللَّاتِي تَعْبَنَ مِنْ أَجْلِنَا.

۴- قَدْ تَوَكَّلْنَا عَلَيْكَ يَا رَبِّ.

عَيِّنِ ضَمِيرَ (نَا) مَفْعُولًا.

۱- عَلَيْنَا أَنْ نَتَنَاوَلَ الْأَطْعَمَةَ الَّتِي هِيَ مُفِيدَةٌ لَنَا.

۲- عَلَّمِينَا تِجَارَتَكَ النَّافِعَةَ آيَّتِهَا الْمُعَلِّمَةُ.

۳- نَحْنُ فَعَلْنَا واجباتنا المَدْرَسِيَّةَ فِي طَوْلِ السَّنَةِ.

۴- اليوم ضيافتنا في بيت أحد أصدقاءنا.

عَيِّنْ عِبْرَةً ضَمِيرَ (نا) لَيْسَ فِيهَا مَفْعُولًا.

۱- وانصُرنا عَلَى القَوْمِ الكافِرِينَ.

۲- أَخْرَجنا اللّهُ مِن ظُلُماتِ الوَهْمِ.

۳- يا ناجِحِ أَخْبِرنا عَن سِرِّ نَجاحِكَ.

۴- أَخْبِرنا النّاسَ عَن أَعْمالِ الحاكِمِ.

جمله اسمیه:

به جمله ای که با اسم یا زیر مجموعه های اسم (ضمیر: هُوَ ، هُمَا... / اسم اشاره: هذا، ذلك... / موصول: الّذی ، الّتی) شروع شود ، می گویند.

این جمله دو قسمت اصلی دارد : ۱- مبتدا / ۲- خبر

مبتدا: همان اسمی است که ابتدای جمله می آید و درباره اش خبری می دهیم.

خبر: قسمتی از جمله است که درباره مبتدا گزارش و خبر میدهد و اگر آن را از جمله حذف کنیم معنی جمله ناقص است و شنونده هنوز در انتظار است.

مثال: و اللّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. العُدْرُ عِنْدَ كِرَامِ النَّاسِ مَقْبُولٌ.

مبتدا خبر مبتدا خبر

مبتدا و خبر مرفوع ُ هُستند اگر مثنی باشند (ان) و اگر جمع مذکر باشند (ون) می گیرند.

مثال: عاقِبَةُ أَمْرِكَ خَيْرٌ عاقِبَةُ. هَذَانِ الْعَالِمَانِ مَحْبُوبَانِ عِنْدَ النَّاسِ.

مبتدا خبر مبتدا خبر

عَيِّنِ الْجُمْلَةَ الاسْمِيَّةَ.

۱- اِعْطِفِي عَلَى المَرْضَى و أَنْتِ مُمْرِضَةٌ.

۲- ارْفَعْ قِيمَتَكَ بِالتَّواضَعِ لِلآخِرِينَ.

۳- اكْمَلِ جُودَكَ بِبَدَلِ ما عِنْدَكَ.

٤- افضل الفضائل التي جعل الله لك هو الصديق.

المسلمون المومنون ذاكرون نعمة الله.

مبتدا / صفت / خبر

انواع خبر: خبر ٣ نوع مي تواند باشد.

١- / اسم: الأمهات ساهرات على راحة أولادهن.

٢- فعل: التلميذتان ساعدتا معلمتهما في الصف.

٣- جارّ و مجرور: السمك من الأظعمة اللذيذة في شمال ايران.

عَيّن الخبر و نوعه في الجملة التالية: (الإسلام منذ ظهوره شجّع المسلمين على التفكير و التعلّم).

١- اسم : المسلمین

٢- جارّ و مجرور : على التفكير

٣- فعل : شجّع

٤- جارّ و مجرور : منذ ظهوره

عَيّن الخبر اسماً.

١- النظرة إلى الدنيا بالتشاؤم يجرّ صاحبها إلى اليأس.

٢- مضامينها عذبة و مفيدة بالنسبة للطلاب.

٣- جهدى في ليلة الامتحان لايفيد لاني لم اجتهد من اول السنة.

٤- حسن الخلق من ثمرات الأدب.

عَيّن الخبر و نوعه: (الرياح الشديدة في اليوم الماضي هدّمت بعض الجدر المرتفعة في شارعنا)

١- الشديدة: اسم ٢- هدّمت: فعل ٣- في اليوم: جارّ و مجرور ٤- في شارع: جارّ و مجرور

نکته ١: اگر همراه اسم اشاره، اسم نکره (بدون ال) بیاید آن اسم بدون ال خبر است.

مثال: هذا كتاب أنزلناه مبارك مصدق...

مبتدا / خبر

اما اگر بعد از اسم اشاره اسم ال دار بیاید آن /اسم ال/ دار خبر نیست و به آن مشارالیه گویند.

مثال: اولئک الرجالُ فی الشارع. هذا المرَضُ شائعٌ فی هذه المدينه.

مبتدا مشارالیه خبر مبتدا مشارالیه خبر

نکته ۴۲: فعل اگر بعد از اسم نکره یا موصول (الذی ، الّتی ...) بیاید خبر نیست.

مثال: هؤلاء طُلابٌ اجتهدوا فی دروسهم. هو الذی یُعَلِّمُ التلامیذ.

مبتدا خبر مبتدا خبر

نکته ۴۳: گاهی اوقات خبر قبل از مبتدا می آید که خبر حتماً باید از نوع جارّ و مجرور باشد تا این اتفاق بیافتد در این صورت (مبتدای مؤخر) و (خبر مقدم) داریم.

مثال: فی العُرفه شَخَصٌ. وَمِنَ اللّهِ التَّوْفِيقُ. لی أُحْتُ تُحِبُّ اللّعب.

خبر مقدم/مبتدای مؤخر خبر مقدم/مبتدای مؤخر خبر مقدم/مبتدای مؤخر

عَیْنُ الصَّحِیحِ فی تعیین الخبر.

۱- اولئک أمّهاتٌ یُتعبنَ أنفسهنَّ لِأولادهنَّ.

۲- اللّهُ ولیُّ الذّینَ آمنوا.

۳- هؤلاء الطُّلابُ فی دروسهم مُجدونَ.

۴- الإحسانُ إلى الناسٍ مِن أفضلِ الأمور.

عَیْنُ المبتدأ لیسَ مؤخراً.

۱- فی مکتبه جنب بیئتنا کُتِبَ و رسائل کثیره.

۲- سببُ نجاحِ الأشخاص هو الجُهدُ المُستمرّ.

۳- لها أنواعٌ مُتنوعهٌ فی الشکل و المَحتوی.

۴- مِن أحسنِ الأعمالِ عندی زیاره امی کُلّ یوم.

عَیْنُ الخبر یختلفُ عن الباقی.

۱- الشکر لِخالقنا أقلّ شئاً ءِ یُمكن أن نعمله له.

۲- فی الحدیقه وُرد جمیلهٌ قد عُرسَت فی الربیع.

۳- کتابی علی المنضده الّتی أخذتها أمّی یوم أمس.

۴- لنا ضیوفٌ کثیرون فی بیتنا الأسبوع القادم.

نکته ۴۴ (ترجمه): هر وقت بین مبتدا و خبر ضمیر (هُوَ ، هُما ، هُم ...) بیاید معنی تأکید می دهد و (همان) ترجمه می شود.

مثال: أصحابُ الجنّة هم الفائزون أصحاب بهشت همان رستگارانند.

مبتدا خبر

نکته ۴۵: اگر بخواهیم متوجه شویم جارّ و مجرور در جمله خبر است یا نه آن را حذف می کنیم اگر معنی جمله ناقص بود آن جارّ و مجرور خبر است اما اگر جمله معنی داد جارّ و مجروری بیش نیست و خبر، کلمه دیگری است.

مثال: فی تلك الحدیقه رائحة الأزهار کثیرة.

جارّ و مجرور مبتدا خبر

فی إنشاءک خطاً صغیراً فأقرأه مرّةً أخرى.

خبر مقدّم/مبتدای مؤخر

عیّن ما یختلفُ فیهِ نوع الخبر.

۱- لِمَدْرَسَتِنَا ثَلَاثَةُ أَبْوَابٍ کَبِیرَةٍ.

۲- عَلَی کُلِّ الطَّلَبَةِ الْإِهْتِمَامُ بِالذُّرُوسِ وَاجِبٌ.

۳- أَكْبَرُ الحُمُقِ الْإِغْرَاقُ فِی المَدْحِ وَ الذَّمِّ.

۴- فِی قَرِیْتِنَا الفَلّاحُونَ مُجَدِّدُونَ جِدًّا.

درس ششم

معلوم و مجهول:

فعل لازم: فعلی است که معنی آن با فاعل کامل می شود و مفعول لازم ندارد. مثال: ذَهَبَ: رفت

فعل متعدی: فعلی است که برای کامل شدن معنا مفعول لازم دارد. مثال: رَأَى: دید

یادآوری: از فعل متعدی می توان پرسید (چه کسی را) یا (چه چیزی را)

یادآوری: باب های (افعال و تفعیل) غالباً متعدی هستند. مثال: أَخْرَجَ: خارج کرد فَرَّخَ: شاد کرد

یادآوری: باب (انفعال) همیشه لازم است و هرگز مفعول نمی خواهد. اِنْعَقَدَ: برگزار شد

فعل معلوم: فعلی که فاعلش مشخص است مثل: خورد ، می بیند ، پوشید

فعل مجهول: فعلی که فاعلش مشخص نیست مثل: خورده شد ، دیده می شود ، پوشیده شد

توجه: برای ترجمه فعل ماضی مجهول از مشتقات (شد) و مضارع مجهول از مشتقات (می شود) استفاده می کنیم.

روش ساخت فعل مجهول در عربی:

ماضی: عین الفعل را - کسره می دهیم / حروف حرکت دار (غیر ساکن) قبل از آن را - ضمه می دهیم.

كَتَبَ ← كُتِبَ اِسْتَخْرَجَ ← اُسْتُخْرِجَ تَعَلَّمُوا ← تُعَلَّمُوا

نوشت ← نوشته شد/استخراج کرد ← استخراج شد/آموختند ← آموخته شدند

مضارع: عین الفعل را - فتحه می دهیم / حرف مضارع (تینا) را - ضمه می دهیم.

مِثَال: يَتْرَكَ ← يُتْرَكُ يَسْتَخْدِمُونَ ← يُسْتَخْدَمُونَ

ترک می کند ← ترک می شود/استخدام می کنند ← استخدام می شوند

تُشَاهِدُ ← تُشَاهَدُ

مشاهده می شود ← مشاهده می کند

خلاصه: ماضی مجهول: - ، - مضارع مجهول: - ، -

نکته ۴۶: فعل های لازم و امر مجهول نمی شوند.

مِثَال: ذَهَبَ ← ذُهِبَ

رفت ← رفته شد

تَعَلَّمَ اِسْتَعْمَلَ اِسْتَقْبَلَ

عَيْنِ الصَّحِيحِ عَنِ الْبِنَاءِ لِلْمَجْهُولِ. (عَلِمْتُ، نُكْرِمُ)

۱- عَلِمْتُ، نُكْرِمُ ۲- عَلِمْتُ، نُكْرِمُ ۳- عَلِمْتُ، نُكْرِمُ ۴- عَلِمْتُ، نُكْرِمُ

نکته ۴۷: هر وقت اول فعل ماضی با - ضمه شروع شده باشد حتماً مجهول است.

مِثَال: نُقِلَ: نقل شد اُسْتَقْبَلْتُمْ: استقبال شدید

نکته ۴۸: هر وقت اول فعل مضارع با - ضمه شروع شود مجهول است.

مثال: یُنصر : یاری می شود نُستخدم: استخدام می شویم

به جز فعل مضارع ۳ باب (افعال ، تفعیل ، مُفَاعَلَةٌ)

مثال: یُرسلُ ← یُرسلُ / یُکذِّبُ ← یُکذِّبُ

ارسال می کند ← ارسال می شود / تکذیب می کند ← تکذیب می شود

یُشاهدُ ← یُشاهدُ

مشاهده می کند ← مشاهده می شود

عَيِّنِ الصَّحِيحَ فِي بِنَاءِ الْمَجْهُولِ.

۱- أَحْسَنَ ← أَحْسَنَ ۲- يَتَعَلَّمُونَ ← يَتَعَلَّمُونَ

۳- إِسْتَقْبِلَ ← أَسْتَقْبِلُ ۴- يَأْخُذُ ← يُؤْخِذُ

عَيِّنِ الخَطَأَ فِي تَرْجُمَةِ الافعالِ.

۱- نُمارِسُ : تمرین می کنیم ۲- عَیَّرْتُ : تغییر دادم

۳- كانَ یُتْرَکُ : ترک می کرد ۴- أَخْرَجُ : خارج می کنم

عَيِّنِ الفِعْلَ الَّذِي يُمكِنُ أَنْ یبْنیَ لِلْمَجْهُولِ.

۱- نَصَحَ المُدیرُ التلامیذَ بِالِاجْتِهَادِ.

۲- یا شَبابُ! عِتمِدوا عَلی أَنْفُسِكُمْ.

۳- انْكَسَرَتِ السَّفینَةُ قَلیلًا.

۴- الانسانُ قَدْ یَفخَرُ بِنَفْسِهِ کَثیرًا دونَ عَمَلِ.

فعل معلوم فاعل دارد اما فعل مجهول نائب فاعل دارد.

نائب فاعل: اسمی است که فعل مجهول را به آن نسبت می دهیم.

ویژگی های نائب فاعل:

نائب فاعل مثل فاعل مرفوع - - است اگر مثنی باشد ، (ان) و اگر جمع باشد ، (ون)

می گیرد.

مثال: أَخَذَ الْقَلَمُ يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيَمَاهُمْ حَذَفَ السُّؤَالَان

نائب فاعل نائب فاعل نائب فاعل

- همان طور که برای به دست آوردن فاعل از فعل ، سوال های چه کسی یا چه چیزی را می پرسیم برای به دست آوردن نائب فاعل هم ، این دو سوال را از فعل می پرسیم.

مثال: كُتِبَ التَّمْرِينُ: تمرین نوشته شد چه چیزی نوشته شد ← تمرین

نائب فاعل

أُسْتُشْهِدَ حَسِينٌ (ع) بِكَرْبَلَاءَ/حسین در کربلا شهید شد/چه کسی شهید شد ← حسین نائب فاعل

- نائب فاعل مانند فاعل بعد از فعل می آید نه قبل از فعل.

مثال: الْإِنْسَانُ خُلِقَ ضَعِيفًا. / خُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا

مبتدا / نائب فاعل

فعل مجهول به لحاظ جنس با نائب فاعل مطابقت دارد.

مثال: سُئِلَ الْمُعَلِّمُ. سُئِلَتِ الْمُعَلِّمَةُ.

مذکر/مذکر مؤنث/مؤنث

نائب فاعل مثل فاعل ۳ نوع می آید.

۱- اسم ظاهر: تُغْرَسُ الْأَشْجَارُ فِي هَذِهِ الْحَدِيقَةِ. كُتِبَ عَلَيْكُمْ الصِّيَامُ.

نائب فاعل نائب فاعل

۲- ضمیر بارز: هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ.

نائب فاعل نائب فاعل

۳- ضمیر مستتر: أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ.

(هی) مستتر

عَيِّنِ (الطالبة) نائبة عن الفاعل.

۱- تُخَبِّرُنَا الطالبة أخباراً علميةً.

٢- تُكَاتِبُ الطالِبَةُ أُسْرَتَهَا عِبْرَ الْإِنْتَرْنِت.

٣- شَاهَدَتُ الطالِبَةُ الذَّكِيَّةَ.

٤- تُشَجِّعُ الطالِبَةُ لِتَجِدَ طَرِيقَهُ لِحَلِّ مَسْأَلَتِهَا.

عَيِّنِ الصَّحِيحَ فِي تَعْيِينِ نَائِبِ الْفَاعِلِ.

١- تُعَرِّفُنَا الْمَصَائِبُ أَصْدِقَاءَنَا حَقًّا.

٢- وَجِدَتِ أَعْشَابٌ طَبِيبَةً عَلَى الْجِبَالِ.

٣- تَأْخُذُ تِلْكَ الْحَقِيبَةُ مِنَ الطِّفْلِ.

٤- رَوَى يَوْمَ الْغَدِيرِ عَنِ الرَّسُولِ (ص) حَدِيثٌ.

عَيِّنِ الْعِبَارَةَ الصَّحِيحَةَ.

١- مُنِعَتِ الْمَرْأَةُ مِنَ التَّكَاسُلِ.

٢- عَرِفَ مِنْذُ الْقَدِيمِ أَنْوَاعَ مِنَ الْحِكَايَاتِ.

٣- قَدْ أَلَّفَ فِي الْفِيزِيَاءِ تَأْلِيفَاتَ كَثِيرَةً.

٤- يَنْهَى بَعْضُ التَّلْمِيزَاتِ مِنَ الْخَمُولِ.

عَيِّنِ نَائِبَ الْفَاعِلِ ضَمِيرًا مُسْتَتْرًا.

١- كَأَنَّ عُقُولَكُمْ قَدْ غُسِلَتْ فَعَبَّرْتُمْ طَرِيقَةَ حَيَاتِكُمْ.

٢- إِنِّي أُرْسِلْتُ لِلتَّلْعِيمِ.

٣- لِاتُّوَيْدَ آرَاءِ هَذَا الْعَالِمِ.

٤- مُنِعْنَا مِنَ التَّكَاسُلِ.

عَيِّنِ نَائِبَ الْفَاعِلِ لَيْسَ ضَمِيرًا بَارِزًا.

١- إَعْلَمُ أَنَّ أَفْرَادَ الْبَشَرِ لَا يَتْرَكُوا بِلَا حِسَابِ.

٢- أَمِرْنَا أَنْ نَصُومَ شَهْرَ رَمَضَانَ.

٣- إِنَّ كَلَامَكَ لَا يُؤَيِّدُ لِأَنَّهُ لَيْسَ دَقِيقًا.

٤- إِنَّكَ مَا نَسِيتَ فِي قَلْبِي لِأَنَّكَ صَدِيقٌ وَفِيَّ.

نکته: اگر در یک جمله حرکت فعل را نگذاشته باشند برای اینکه بفهمیم آن فعل معلوم است یا مجهول یک بار فعل را معلوم و یک بار مجهول ترجمه می کنیم تا بفهمیم معلوم یا مجهول است.

مثال: يعرفُ الناسُ بكلامهم معلوم : مردم با سخنشان می شناسند.

مجهول : مردم با سخنشان شناخته می شوند.

در سال نهم با این ترکیب آشنا شدیم.

صَدِيقُكَ الْعَزِيزُ دوستِ عزیزِ تو (اسم + ضمیر + اسم)

مضاف و موصوف/مضاف الیه/صفت

حالا با این ترکیب آشنا می شویم. ترکیب ۳ اسم با هم :

عُرْفَةُ الْبَيْتِ النَّظِيفَةِ عُرْفَةُ الْبَيْتِ النَّظِيفَةِ

مضاف و موصوف/م الیه/صفت مبتدا/م الیه/خبر

اتاقِ تمیزِ خانه اتاقِ خانه تمیز است.

(النَّظِيفَةُ) مونث و صفت (عُرْفَةُ) است که مؤنث می باشد نه صفت (الْبَيْتِ) که مذکر است. گاهی بین موصوف و صفت یک مضاف الیه فاصله می اندازد.

عَيْنِ الْخَطَأِ فِي تَرْجُمَةِ الْعِبَارَاتِ.

۱- طَلَّابُ الْجَامِعَةِ الْفَائِزُونَ: دانش آموزانِ موفقِ دانشگاه

۲- بَابُ الْمَدْرَسَةِ كَبِيرٌ: درِ بزرگِ مدرسه

۳- نَافِذَةُ الْبَيْتِ الْجَمِيلَةِ: پنجره ی زیبایِ خانه

۴- ظَاهِرَةُ الْمَطَرِ عَجِيبَةٌ: پدیده ی بارانِ عجیب است.

درس هفتم:

حروف جرّ و نون وقایه:

کلمه به ۳ بخش تقسیم می شود: ۱- / اسم ۲- فعل ۳- حرف

در این درس با مهمترین حروف آشنا می شویم که حروف جرّ نام دارند بعد از حروف جرّ اسم می آید که به این اسم مجرور به حرف جرّ گویند که به حرف جرّ و مجرور روی هم جازّ و مجرور گویند.

حروف جرّ: ب، ت، ک، ل، و، مُنْذُ، مَدْ، خَلَى / رَبِّ، حَاشَا، مِنْ، عَدَى، فِی، عَنِ، عَلَى، حَتَّى، إِلَى

حروفی که زیر آنها خط کشیده شده در کتابهای درسی نیامد

(و) قسمیّه حرف جرّ است مثال: وَالْعَصْرِ ، وَالتَّيْنِ ، وَاللّٰهِ

حرکت اسم بعد از حروف جرّ - یا - است اگر مثنی باشد (یْنِ) و اگر جمع مذکر باشد (یْنَ) می گیرد.

مثال: اِثْنَانِ خَيْرٍ مِنْ وَاحِدٍ. وَ بِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا. اِلْحِرَامُ عَلٰی الْمُعَلِّمِيْنَ وَاجِبٌ.

کلماتی مانند (جَنْبٌ، تَحْتٌ، خَلْفٌ، اَمَامٌ، بَعْدٌ، قَبْلٌ، بَيْنٌ و...) که قید زمان و مکان هستند اسمند نه حرف.

تَسَدِيقٌ :

عَيْنٌ عِبَارَةٌ لَيْسَ فِيهَا مِنَ الْحُرُوفِ الْجَارَةِ.

۱- اِذَا مَاتَ الْاِنْسَانُ اِنْقَطَعَ عَمَلُهُ اِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ.

۲- اَخَذَنِي اِلَى الشَّاطِئِ وَ لَمَّا عَزَمْتُ اَنْ اَشْكُرَ مُنْفِذِي.

۳- تَحَسَّبُ الدَّلَافِيْنَ سَمَكَ الْقِرْشِ عَدُوًّا لَهَا.

۴- مَا وَجَدْتُ اَحَدًا وَ لَكِنِّي رَأَيْتُ دُلْفِيْنَا كَبِيْرًا يَقْفِرُ قُرْبَ الْمَاءِ.

تَسَدِيقٌ :

عَيْنٌ عِبَارَةٌ جَاءَتْ فِيهَا الْحُرُوفُ الْجَارَةُ اَكْثَرَ.

۱- مِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَنْدَادًا يُحِبُّوْنَهُمْ كَحُبِّ اللّٰهِ.

۲- الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اَوْلِيَآءُهُمُ الطَّاغُوْتُ يُخْرِجُوْنَهُمْ مِنَ النُّوْرِ اِلَى الظُّلُمَاتِ.

۳- الرَّالْكَعُوْنَ السَّاجِدُوْنَ الْاَمْرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَ النَّاهُوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ الْحَافِظُوْنَ لِحُدُوْدِ اللّٰهِ.

۴- اِذَا اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلٰى الْاِنْسَانِ بِسِعَةِ الْعَيْشِ يَعْتَبِرُهَا عَلٰمَةً لِرِضٰى اللّٰهِ عَنْهُ.

عَيْنٌ مَا يَخْتَلِفُ عَنْ غَيْرِهِ فِي عِدَدِ الْحُرُوفِ الْجَارَةِ.

۱- يَجِبُ عَلٰى الْاِنْسَانِ اَنْ يَكُوْنَ كَلَامُهُ لِيْنَا عَلٰى قَدْرِ الْمُسْتَمْعِيْنَ لِكِيْ يَقْنَعَهُمْ.

۲- هُمْ كَانُوْا يُوَاصِلُوْنَ عَمَلَهُمْ بِهَذَا الْاَسْلُوْبِ فَسَمَّوْا بِالْاِخْوَانِ الْحَقِيْقِيْنَ.

۳- اَقْوٰى النَّاسِ فِيْ هَذِهِ الْحَيَاةِ مِنْ اِذَا حَصَلَ عَلٰى نِعْمَةٍ ، لَا يَتَوَقَّعُ بَقَاةَ طَوْلِ الْاَيَّامِ.

۴- اللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ قَدْ اَصْبَحَتْ لَنَا رَمْزًا يُشِيْرُ اِلَى مَقْدَارِ اِهْتِمَامِنَا بِتَرَاثِنَا الْاِسْلَامِيَّةِ.

عَيْنٌ الْعِبَارَةُ الصَّحِيْحَةُ.

۱- مِنَ الْمُؤْمِنُوْنَ رِجَالٌ.

۲- عَلٰى الْاِنْسَانِ مُسَاعَدَةُ الْاٰخَرِيْنَ.

۳- رَبَّنَا اغْفِرْ لِيْ وَ لِوَالِدِيْ.

۴- بَحَثْتُ عَنْ الْكِتَابِيْنَ فِي الْمَكْتَبَةِ.

نکته ۵۱: حروف (ل) و (حَتَّى) ممکن است قبل از فعل بیابند که در این صورت حرف جرّ نیستند چون حرف جرّ فقط قبل از اسم

می آید.

مثال: فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ. حاولت كثيراً لَأَنْجَحَ فِي الْحَيَاةِ.
...حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ. ...حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ.

نکته ۵۲: حرف جرّ (ل) وقتی با ضمیر بیاید (ل) نوشته می شود.
لَنَا أَعْمَالُنَا. لَكُمْ دِينُكُمْ.

عَيْنِ مَا لَيْسَ فِيهِ مِنَ الْحُرُوفِ الْجَارَةِ.

- ۱- فَلْيُعْظِمِ النَّاسُ الْكُرَمَاءَ وَلْيَحْتَقِرُوا الْأَغْنِيَاءَ.
- ۲- وَلَنْبَلُوتَكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَ الصَّابِرِينَ.
- ۳- فَلْيَلْعَرْبِ صَوْتٌ يُحْذِرُ الْحَيَوَانَاتِ.
- ۴- مَا رَأَيْتُ مُعَلِّمِي حَتَّى الْآنِ.

ما هُوَ الصَّحِيحُ عَنِ قِرَاءَةِ مَا أُشِيرَ إِلَيْهِ بِحَطِّ (هَلْ تَسْتَطِيعُ التَّلَامِيذُ عَلَيَّ تَعْلَمُ الدَّرُوسِ)

۱- تَعْلَمُ ۲- تَعْلَمُ ۳- تَعْلَمُ ۴- تَعْلَمُ

نکته ۵۳ (ترجمه): هر وقت حرف جرّ (ل) + ضمیر متصل شود معنی مالکیت می دهد.

مثال: لَنَا مُعَلِّمٌ نَشِيطٌ. مُعَلِّمِي فَعَالَ دَارِيمُ. لَكَ أَبٌ حَنُونٌ. پدري مهربان داری.

نکته ۵۴: اگر حرف جرّ (علی) همراه یک ضمیر یا اسم در ابتدای جمله بیاید معنی (باید ، لازم است) می دهد.

مثال: عَلَيَّ كُلِّ الطَّلَبَةِ الْإِهْتِمَامُ بِالذَّرُوسِ. همه دانش آموزان باید به درس ها توجه کنند.

لازم است همه دانش آموزان به درس ها توجه کنند.

نکته ۵۵: بعضی از فعل ها همراه یک حرف جرّ می آیند که این حرف جرّ یا در ترجمه نمی آید یا کلمه دیگری ترجمه می شود یا کلاً معنی را تغییر می دهد.

مثال: حَصَلَ عَلَيَّ / قَرَبَ مِنْ / جَاءَ بِي / قَامَ بِي / سَخِرَ مِنْ
به دست آورد / نزدیک شد به / آورد / اقدام کرد / مسخره کرد

عَيْنِ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ.

۱- لِكُلِّ ذَنْبٍ تَوْبَةٌ إِلَّا سَوْءَ الْخَلْقِ. همه گناهان توبه ای دارند به جز بد اخلاق.

۲- لِلدَّلَافِينِ حَيَاةٌ جَمَاعِيَّةٌ. زندگی دلفین ها در دریا گروهی است.

۳- يَقُومُ الطَّلَابُ بِقِرَاءَةِ دُرُوسِهِمْ. دانش آموزان اقدام به خواندن درس هایشان کردند.

۴- عَلَيَّ إِحْتِرَامُ الْوَالِدِينَ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ. من در همه حال باید به پدر و مادر احترام بگذارم.

نون وقایه: هر وقت بخوایم ضمیر متصل (ی) به معنی (من ، آم) را به فعل متصل کنیم قبل آن حرف (ن) می آوریم که به آن (نون وقایه) می گویند.

فعل + ن + ی یَنْصُرُنِي (يَنْصُرُ + ن + ی) مرا یاری می کند

نَصَرْتُمُونِي (نَصَرْتُمْ + ن + ی) مرا یاری کردید

يَظْلِمُونَ (يَظْلِمُونَ + ن + ي) به من ظلم می کنند
 گاهی اوقات بعد از بعضی از حروف نیز (ن) وقایه می آید. مثال: لَيْتَنِي، لَعَلَّنِي، لِأَنَّني
نکته ۵۶: ضمیر (ی) پس از (ن) وقایه همیشه مفعول است.
 اللَّهُمَّ أَخْرِجْنِي مِنَ ظُلُمَاتِ الْوَهْمِ. خدایا مرا از تاریکی های توهم خارج کن.

مفعول

عَيْنَ الْخَطَأِ عَنِ إِسْتِخْدَامِ نُونِ الْوَقَايَةِ.

۱- يُدْخِلْنِي ۲- ذَهَبَنِي ۳- حَيَّرَنِي ۴- عَرَفَنِي

عَيْنَ ضَمِيرِ (الْبَاءِ) لَيْسَ مَفْعُولًا.

۱- أَرَشَدَنِي الْمَعْلَمُ. ۲- صَدَّقَنِي الصَّدِيقُ الْوَقِي.

۳- يَا أُمَّاهُ! لَا تَحْزَنِي. ۴- أَيُّهَا النَّاسُ! لَا تَظْلِمُونِي.

درس هشتم:

اسم مشتق: اسمی که از ریشه فعل ساخته می شود و وزنه‌های خاصی دارد که در درس هشتم سال دهم با ۳ دسته آن و در این درس با ۲ دسته دیگر آشنا می شویم.

اسم فاعل: دو نوع ساخته می شود از ۱- ثلاثی مجرد ۲- ثلاثی مزید

ثلاثی مجرد: ۳ حرف اصلی فعل را بر وزن (فاعل) می بریم.

مثال: سَمِعَ ← سامع (شنوا) يَكْتُبُ ← كاتب (نویسنده)

خَلَقَ ← خالق (آفریدگار)

ثلاثی مزید: از فعل مضارع ثلاثی مزید ساخته می شود برای ساختن آن ۳ کار انجام می دهیم.

۱- حرف مضارع را حذف می کنیم. يُرْسِلُ ← رسل

۲- به جای آن حرف (م) می گذاریم. ← مُرْسِل

۳- عین الفعل را (-) کسره می دهیم. ← مُرْسِل: ارسال کننده، فرستنده

* ترجمه اسم فاعل: بن ماضی یا مضارع + پسوند‌های (نده، ا، گار...)

نکته ۵۷: اسم فاعل مانند اسم های دیگر موث، مثنی و جمع دارد.

مفرد = ۱ مؤمن / مؤمنه مثنی = ۲ مؤمنان، مؤمنین / مؤمنتان، مؤمنتین

مذکر / موث مذکر / موث

جمع < ۲ مؤمنون، مؤمنین / مؤمنات

مذکر / موث

عَيْنَ اسْمِ الْفَاعِلِ مِنَ الْفِعْلِ الْمَزِيدِ.

۱- فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ۲- هَذَا الطَّفْلُ مَنظَرٌ وَالدَّمْعُ عَلَى عَيْنِهِ.

۳- مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ. ۴- جَعَلْتُ حَقًّا لِّلسَّائِلِ مِنْ أَمْوَالِي.

عَيِّنِ الْجَوَابَ الَّذِي لَا يَكُونُ فِيهِ (اسم الفاعل).

۱- الطَّالِبَةُ النَّاجِحَةُ فَرِحَانَةٌ. ۲- أَيُّهَا الْجُنْدِيُّ! جَاهِدِ الْعَدُوَّ بِشَجَاعَةٍ.

۳- شَكَرَ الْمُؤْمِنُونَ رَبَّهُمْ. ۴- لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ.

نکته ۵۸: اسم های مانند (هادی، راوی، قاضی و ...) بر وزن فاعِل و اسم فاعل هستند.

نکته ۵۹: برای تشخیص جامد یا مشتق بودن اسامی جمع مکسر اول آنها را مفرد می کنیم.

مثال: تَجَارٍ ← تاجر / عُلَمَاءَ ← عالم / طَلَبَةٌ ← طالب / قُضَاةٌ ← قاضی

عَيِّنِ مَا لَيْسَ فِيهِ اسْمُ الْفَاعِلِ.

۱- جَلَسَ الْحُكَمَاءُ فِي مَجْلِسِ الْأَمِيرِ. ۲- يَبِيعُ الْكَسْبَةُ أَمْوَالَهُمْ رَخِيصَةً.

۳- أَنْشَدَ الشُّعْرَاءُ أَشْعَارًا جَمِيلَةً. ۴- أَلَفَ الْكُتَّابُ كُتُبًا عَدِيدَةً.

اسم مفعول: دو نوع ساخته می شود از ۱- ثلاثی مجرد ۲- ثلاثی مزید

ثلاثی مجرد: ۳ حرف اصلی را بر وزن (مفعول) می بریم.

مثال: حَمِدَ ← محمود (ستایش شده) يَكشِفُ ← مكشوف (كشف شده)

أَعْبَدَ ← مَعْبُود (عبادت شده)

ثلاثی مزید: از فعل مضارع ثلاثی مزید ساخته می شود. برای ساختن آن ۳ کار انجام می دهیم.

۱- حرف مضارع را حذف می کنیم. یستخدم ← ستخدم

۲- به جای آن حرف (م) می گذاریم. ستخدم ← مُستخدم

۳- عین الفعل را (-) فتحه می دهیم. مُستخدم ← مُستخدم: استخدام شده

* ترجمه اسم مفعول: بن ماضی + ه + شده

نکته ۶۰: حواسمان باشد مصدرهای باب (مُفَاعَلَةٌ) را با اسم مفعول اشتباه نگیریم.

مثال: مُشَاهَدَةٌ، مُجَاهَدَةٌ

عَيِّنِ الْعِبَارَةَ الَّتِي مَاجَاءَ فِيهَا اسْمُ الْمَفْعُولِ.

۱- اسْتَقْبَلْتُ الضِّيُوفَ وَ بَعْدَ مُصَافَحَتِهِمْ قُلْتُ: تَفَضَّلُوا.

۲- الْمُدِيرُ سَأَلَ مِنَ الْمُوظَّفِينَ.

۳- يَا لَيْتَ لَنَا ثَرَوَةً (قارون) الْمُعْظَمَ.

۴- يَنْقَلِبُ إِلَى أَهْلِهِ مَسْرُورًا.

اسم مفعول هم مانند اسم فاعل مونث، مثنی و جمع دارد.

مثال: مفرد = ۱ مَنْصُور / مَنْصُورَةٌ مثنی = ۲ مَنْصُوران، مَنْصُورَین /
 مذکر / مؤنث مذکر / مؤنث
 مَنْصُورَتان، مَنْصُورَتَین جمع < ۲ مَنْصُورون، مَنْصُورَین / مَنْصُورات
 مؤنث مذکر / مؤنث

عَیِّنِ العِبْرَةَ الَّتِي ما جاءَ فِيها اسمُ الفاعِلِ و اسمُ المفعولِ مَعاً.

- ۱- هُوَ الطَّالِبُ الَّذِي وَقْتَهُ مُعْتَمِدٌ وَ قَیِّمٌ عِنْدَهُ.
 - ۲- الْإِنْسَانُ النَّاجِحُ مَعْتَمِدٌ عِنْدَ كُلِّ أَصْدِقَائِهِ.
 - ۳- سَأَلَهُ الْأُسْتَاذُ مَتَعَجِّباً مِنْ كَلَامِ ذَلِكَ الشَّخْصِ.
 - ۴- أَنَا أَحِبُّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ أَسْتَمِيعُ إِلَى كَلَامِهِ.
- نکته ۶۱ :** فعل هایی که لازم (مفعول ناپذیر) هستند اسم مفعول هم از آنها نمی توان ساخت.

مثل باب (انفعال) که همیشه لازم است.

مثال: ذَهَبَ ← مَذْهُوبٌ انْقَلَبَ ← مُنْقَلَبٌ

نکته ۶۲ : اسمهایی مانند (مَحاصیل ، مَضامین ، مَشاهیر و...) جمع (مَحصول ، مَضْمون ، مَشهور و ...) و /اسم مفعول هستند اما (مَصابیح، مَفاتیح و...) جمع (مِصباح، مِفْتاح و ...) اسم مفعول نیستند.

نکته ۶۳ : ممکن است حرکت اسم فاعل یا مفعول ثلاثی مزید گذاشته نشده باشد که بهترین راه تشخیص ترجمه است.
 الإمام المَهْدِیَ (عج) هُوَ الإمامُ المِصْلِحُ. امام مهدی (عج) همان امام اصلاح کننده است.
 اسم فاعل

هذا الشَّيْخُ مُحْتَرَمٌ عِنْدَ النَّاسِ. این پیرمرد نزد مردم مورد احترام است.

اسم مفعول

عَیِّنِ ما لَیْسَ فِيهِ اسمُ المفعولِ.

- ۱- يَنْتَظِرُ المومنونَ الإمامَ المُنْتَظَرَ.
 - ۲- مَفاهِيمُ هَذِهِ القِصصِ عَمِيقَةٌ جِداً.
 - ۳- العِقلُ مُصْلِحٌ كُلِّ شَیْءٍ.
 - ۴- تَرَجَمَتِ المَرأةُ هَذِهِ العِباراتِ بِعِباراتٍ مألُوفَةٍ.
- اسم مبالغه: وزن آن **فَعَالٌ** یا **فَعَالَةٌ** است.
 مثال: كَذَّابٌ (بسیار دروغگو) غَلَامَةٌ (بسیار دانا)
 غَفَّارٌ (بسیار آمرزنده) حَنَّانَةٌ (بسیار مهربان)

نکته ۶۴: (۶) در وزن *غَلَامَةٌ* نشانه موث نیست بلکه نشانه بسیاری آن ویژگی در اسم مبالغه است. بنابراین *هُوَ غَلَامَةٌ* و *هِيَ غَلَامَةٌ* هر دو صحیح هستند.

نکته ۶۵: هرگاه یک وسیله و ابزار یا یک شغل بر وزن *فَعَالٌ* یا *فَعَالَةٌ* باشد اسم مبالغه به حساب نمی آید. مثال: *نَجَّارٌ*، *طَيَّارٌ* (خلبان)، *نَظَّارَةٌ* (عینک)

عَیِّنْ مَا فِيهِ اسْمُ الْمِبَالِغَةِ.

۱- وَضَعْتَ أُمِّي الطَّعَامَ فِي الثَّلَاجَةِ.

۲- يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ.

۳- يَعْمَلُ الْفَلَّاحُ فِي الْمَرْعَةِ.

۴- اسْتَغْفِرُ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا.

عربی یازدهم:

درس اول:

اسم تفضیل و اسم مکان:

در درس آخر پایه دهم با ۳ دسته از اسامی مشتق (*اسم فاعل*، *اسم مفعول* و *اسم مبالغه*) آشنا شدیم. در این درس با دو دسته دیگر آشنا می شویم.

اسم تفضیل: معادل صفت تفضیلی (تر) یا صفت عالی (ترین) زبان فارسی است.

دو نوع ساخته می شود:

۱- **مذکور:** بر وزن *أَفْعَلٌ* مثل: *أكْبَرٌ*، *أصغرٌ*، *أعلى*، *أدنى*، *أهمٌّ*، *أشدُّ*

۲- **مؤنث:** بر وزن *فَعْلَى* مثل: *كُبْرَى*، *صُغْرَى*، *عُلْبَا*، *دُنْيَا*

جمع اسم تفضیل بر وزن *أَفَاعِلٍ* می آید. *أكبرٍ* / *أعظیمٍ* مفرد: *أعظمٌ*

نکته ۶۶: هر وقت وزن *أَفْعَلٌ* معنی **رنگ** و **عیب** بدهد اسم تفضیل نخواهد بود.

مثال: *أخضرٌ* (سبز) *أحمرٌ* (قرمز) *أحمقٌ* (نادان) *أعمى* (نابینا)

عَيْنَ مَا لَيْسَ فِيهِ اسْمُ التَّفْضِيلِ.

۱- أَقْرَأُ أَشْعَاراً لَيْلَةً أَمْسِ. ۲- إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَهْوٌ وَ لَعِبٌ.

۳- لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۴- إِذَا مَلَكَ الْإِرْزَاقُ هَلَكَ الْإِفْضَالُ

نکته ۶۷: حواسمان باشد اسم تفضیل را با (أَحْسَنَ : نیکی کرد ، أَكْرَمَ : گرامی داشت) فعل ماضی صیغه ۱_ باب افعال یا (فَتَحَ : باز می کنم ، أَسْمَعَ : می شنوم) اشتباه نگیریم.

نکته ۶۸: آخِرَ (أَخْرَ) بر وزن أَفْعَلَ اسم تفضیل و آخِرَ (أَخْرَ) بر وزن فاعِل و اسم فاعل است.

عَيْنَ مَا جَاءَ فِيهِ اسْمُ التَّفْضِيلِ.

۱- الْغُرَابُ طَائِرٌ أَسْوَدُ اللَّوْنِ. ۲- الرَّجُلُ الْمُحْسِنُ أَحْسَنُ إِلَى الْفُقَرَاءِ.

۳- أَعْظَمَ اللَّهُ أَجُورَنَا بِمَصَابِنَا بِالْحُسَيْنِ (ع) ۴- وَ لِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا.

نکته ۶۹: برای مقایسه دو اسم مؤنث با هم از اسم تفضیل مذکر (أَفْعَل) استفاده می کنیم اما اگر برای یک اسم مؤنث بخواهیم صفت از نوع اسم تفضیل بیاوریم اسم تفضیل مؤنث (فَعْلَى) می آوریم.

مثال : زَيْنَبُ أَصْغَرُ مِنْ فَاطِمَةَ زَيْنَبُ الْكُبْرَى مَرَّةٌ أُخْرَى

صفت صفت صفت

نکته ۷۰: اگر (خَيْرٌ: بهتر ، بهترین) و (شَرٌّ: بدتر ، بدترین) معنی دهند اسم تفضیل هستند و در این صورت (ش) ندارند. اما اگر معنی خوبی و بدی بدهند دیگر اسم تفضیل نیستند.

مثال : خَيْرُ النَّاسِ مَنْ نَفَعَ النَّاسَ. اللَّهُمَّ خَلِّصْنَا مِنْ شَرِّ هَذَا الطَّاغُوتِ.

اسم تفضیل اسم تفضیل

العَاقِلُ مَنْ يَعْرِفُ خَيْرَ الشَّرِّينِ

اسم تفضیل / اسم تفضیل

عَيْنَ مَا فِيهِ اسْمُ التَّفْضِيلِ.

۱- الْخَيْرُ فِي مَا وَقَعَ. ۲- خِيَارُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ عَلَّمَهُ.

۳- إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا. ۴- أَرْبَعُ التَّلْمِيذَاتِ نَجَحْنَ فِي الْإِمْتِحَانَاتِ.

نکته ۷۱ (ترجمه) : اگر بعد از اسم تفضیل مِنْ بیاید تِر و اگر اسم تفضیل مُضَاف باشد و مُضَافِ الیه داشته باشد تَرِین ترجمه می شود.

مثال: مِدَادُ الْعُلَمَاءِ أَفْضَلُ مِنْ دِمَاءِ الشُّهَدَاءِ : قلم دانشمندان برتر از خون شهداست.

أَكْبَرُ الْعَيْبِ أَنْ تَعِيبَ مَا فَيْكَ مِثْلَهُ : بزرگترین عیب آن است که از چیزی که

مُضَافِ / مُضَافِ الیه مانندش در توست عیب بگیری.

عَيْنُ الْمَصْحُوحِ.

۱- شَرُّ الْإِنْسَانِ مِنَ النَّاسِ ذُو الْوَجْهَيْنِ. : بدترین مردم انسان دو رو است.

۲- خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا. : بهترین کارها امور متوسط است.

۳- أَنْجَحُ التَّلَامِيذِ مَنْ يَجْتَهِدُ كَثِيرًا. : از بین دانش آموزان کسی موفق شد که بیشتر تلاش می کند.

۴- أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْعَمَلُ بِالْقُرْآنِ. : برترین کارها عمل به قرآن است.

اسم مکان: اسمی است که به یک مکان اشاره می کند و بر ۳ وزن می آید (مَفْعَلِ ، مَفْعَل ، مَفْعَلَةٌ)

مثال : مَنْزِل ، مَسْجِد ، مُصَنَع ، مَشْهَد ، مَزْرَعَةٌ ، مَدْرَسَةٌ

جمع اسم مکان بر وزن مَفَاعِلِ است . مثال : مَسَاجِد ، مَسَاكِن ، مَزَارِع

کلماتی مانند : مَكَان ، مَزَار ، مَرَعِي ، مَنفِي (تبعیدگاه) ، مَجْرِي ، مَمَر (راهرو) ، مَفَر (محل فرار)

همگی بر وزن مَفْعَل و مَسِير بر وزن مَفْعَلِ و اسم مکان هستند.

اگر اسمی معنی مکان بدهد اما بر ۳ وزن گفته شده نباشد اسم مکان نیست.

مثال : صَفَا (کلاس) ، عُرْفَةُ (اتاق) ، دُكَّان (مغازه) ، شَارِع (خیابان) ، رَصِيف (پیاده رو)

عَيْنُ مَا جَاءَ فِيهَا اسْمُ الْمَكَانِ.

۱- عِنْدَنَا مَسْبِخٌ فِي الطَّابِقِ الْأَوَّلِ فِي بَيْتِنَا. ۲- مَعْرِفَةُ الْإِنْسَانِ تُسَاعِدُهُ عَلَى كَشْفِ الْأَسْرَارِ

۳- أَذْهَبُ مَعَ صَدِيقِي إِلَى مَلْعَبِ الرِّيَاضِي. ۴- أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ حَتَّى زُرْتُمْ الْمَقَابِرَ.

عَيْنَ مَا لَيْسَ فِيهِ اسْمُ الْمَكَانِ.

۱- المَلَاعِبُ ۲- المَنَابِعُ ۳- المَشَاكِلُ ۴- المَتَاوِجِرُ

نکته ۷۲ (ترجمه): نَعِمَ (چه خوب) # بئسَ (چه بد) است که به این دو افعال مدح و ذمّ گویند. به ترجمه این دو فعل دقت کنید.

نَعِمَ المَوْلَى وَ نَعِمَ النّصِيرُ. خوب سرپرست و خوب یاورى است.

بئسَ الإِسْمُ الفُسُوقُ بَعْدَ الإِيْمَانِ. آلوده شدن به گناه بعد از ایمان چه نام بدی است.

نکته ۷۳ (ترجمه): هر وقت در یک جمله دو کلمه (بعض) کنار هم بیایند در ترجمه این جمله از کلمه (یکدیگر) استفاده می کنیم.

مثال: لا يَغْتَبُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا. غیبت یکدیگر را نکنند (نباید بکنند).

نکته ۷۴ (ترجمه):

قَدْ + ماضی = ماضی نقلی مثال: قَدْ ذَهَبَتْ: رفته ام

قَدْ + مضارع = گاهی + مضارع

مثال: قَدْ يَضُرُّ الشَّيْءُ يَرْجُو نَفْعَهُ. گاهی چیزی که امید به سودش می رود ضرر می رساند.